

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА
КОЦЮБІНСЬКОГО
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Г.
КОРОЛЕНКА
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ»

Матеріали всеукраїнської студентської конференції

26 лютого 2024 року

Івано-Франківськ

Рекомендовано до друку вченою радою педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 11 від 24 квітня 2024р.)

Рецензенти:

Л. О. Мацук – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

М. І. Олійник – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Н. В. Захарасевич – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти: психолого-педагогічний аспект: матеріали всеукраїнської студентської конференції. (26 лютого 2024 р.) / – Івано-Франківськ: ПНУ, 2024. – 85 с.

Збірник містить матеріали наукових доповідей всеукраїнської студентської конференції, метою якого є обговорення сучасних тенденцій та перспектив дошкільної освіти, аналізу актуальних досліджень та напрацювань у сфері навчання та виховання дітей дошкільного віку, особливостей професійної підготовки фахівців дошкільної освіти, охарактеризовано психолого-педагогічний супровід освітньої діяльності дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану та розкрито розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Матеріали конференції будуть корисними аспірантам, здобувачам вищої освіти, вихователям ЗДО.

Відповідальність за наукову коректність і оригінальність текстів несуть автори.

© Кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, 2024

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024

ЗМІСТ

➤ Секція №1

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мартинюк Юлія, II курс, ОР «бакалавр», факультет дошкільної та початкової освіти, історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка

ДИСТАНЦІЙНІ ІГРИ ДЛЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОСТІ.....8

Мигалюк Вікторія, III курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....11

Ляшик Вікторія, I курс, ОР «магістр», факультет дошкільної та початкової освіти, історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО СВІТОБАЧЕННЯ ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....13

Сойко Марія, III курс, ОР «бакалавр», факультет дошкільної та початкової освіти, історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....16

Романюк Світлана, I курс, ОР «магістр», факультет дошкільної та початкової освіти, історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка

БАТЬКІВСЬКЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ.....18

Вертепна Іванна, IV курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З МАТЕМАТИКИ.....21

Трофимлюк Наталя, III курс ОР бакалавр, факультет дошкільної і початкової освіти, історії та мистецтв Кременецька обласна гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

ДО ПРОБЛЕМИ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ.....22

Вольвин Анастасія, III курс ОР «бакалавр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....25

Куліш Мар'яна, IV курс ОР «бакалавр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ВПЛИВ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....27

Клюшта Діана, IV курс ОР «бакалавр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....29

Думенко Уляна, III курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ФОРМУВАННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗДО.....31

Березовська Ольга, III курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ.....33

Марусаж Адріана, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗДО В КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.....36

*Петреній Марія, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**ВПЛИВ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ.....39**

*Кирицька Єлизавета, ОР «бакалавр», кафедри педагогіки і психології
дошкільної та спеціальної освіти Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*
**ІГРОВА ТЕРАПІЯ У ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ ДЛЯ СТИМУЛЯЦІЇ
МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ.....41**

*Кос Наталія, Гошовська Катерина, II курс, ОР «бакалавр»,
педагогічний факультет, Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника*
**ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ПРО ЗДОРОВЕ АРЧУВАННЯ.....44**

*Курик Ірина, IV курс, ОР «бакалавр», Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича*
**ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ,
ОРІЄНТОВАНИХ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК.....45**

➤ **Секція №2**

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ

*Швед Неля, I курс, ОР «магістр», факультет дошкільної та початкової
освіти, історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-
педагогічної академії ім. Тараса Шевченка*
**ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ
ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ.....48**

*Струк Анна, III курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*
**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВИТИ.....50**

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ**

*Ясінська Валентина, IV курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*
**ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ
СЕРЕДОВИЩІ ЗДО З ДІТЬМИ ВПО.....52**

*Трощук Марія, III курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет,
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*
**ПСИХОЛОГО–ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ.....55**

*Огородник Марія, III курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*
**ДАЛЬТОНІЗМ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ : ПРИЧИНИ, ВИДИ,
ДІАГНОСТИКА.....58**

*Гуцуляк Софія, III курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**ПОНЯТТЯ ПРО АФЕКТИВНУ СФЕРУ ОСОБИСТОСТІ У
ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....59**

*Мазур Вікторія, II курс, ОР «бакалавр», факультет дошкільної та
початкової освіти, історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-
педагогічної академії ім.Тараса Шевченка*
**ДО ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ.....62**

*Будько Анна, II курс, ОР «бакалавр», факультет дошкільної та початкової
освіти, історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-
педагогічної академії ім.Тараса Шевченка*
**ВЗАЄМОДІЯ ЗДО ТА СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО-
ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО
ВІКУ.....64**

*Надурак Вікторія, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ
МОЛОДШОГОДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ЗДО.....66**

*Чебенєєва Аліна, I курс, ОР «магістр», Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича*

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ....69

➤ **Секція №4**

**РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ**

*Казбекова Наталія, IV курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

**ПИСАНКАРСТВО ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....71**

*Лесів Анастасія, IV курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

**ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ЗВИЧАЇВ І ТРАДИЦІЙ У ХУДОЖНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ.....74**

*Васильків Анастасія, III курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

**РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ.....77**

*Вербіцька Вероніка, III курс, ОР «бакалавр», педагогічний факультет
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

**ВПЛИВ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ НА РОЗВИТОК ТВОРЧИХ
ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....79**

*Струк Юлія, III курс, ОР «бакалавр», Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича*

**РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ З ООП ЗАСОБАМИ АРТ-
ТЕРАПІЇ.....82**

ДИСТАНЦІЙНІ ІГРИ ДЛЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОСТІ

Юлія МАРТИНЮК

*II курс ОР бакалавр, факультет дошкільної та початкової освіти,
історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної
академії ім.Тараса Шевченка
Науковий керівник – Онищук І.А.,
доктор педагогічних наук, професор кафедри*

Визнання педагогічною теорією і практикою гри як провідного виду діяльності дітей дошкільного віку отримало належне відображення в сучасних документах дошкільної освіти. Освітній напрям Базового компонента дошкільної освіти «Гра дитини» доводить необхідність формування у дошкільника ігрової компетентності, тобто «здатності дитини до розвитку особистісного потенціалу (фізичного, психічного, соціального, духовного), що передбачає наявність творчих здібностей, самостійності, ініціативності, організованості, сформованість стійкого інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе» [3].

Серед усіх видів діяльності саме ігрова формує унікальні якості людини – здатність до свободи вибору, автономність (самостійність, індивідуальність, почуття дорослішання, почуття нових можливостей), сприяє розвитку соціальної єдності (почуття «ми», товарицькість, командний дух). Гра надає можливість врахувати власні життєві цілі та потреби, забезпечує зв'язок дитини з середовищем – предметним, соціальним, природним [5].

Цінність гри для особистісного розвитку дитини визнається практично всіма фахівцями – педагогами, психологами, педіатрами, нейрофізіологами різних країн. Доведено, що саме ігрова діяльність має вирішальне значення для формування головних новоутворень дошкільного дитинства (Л. Артемова, А. Бурова, Н. Захарчук, Н. Гавриш, С. Ладивір, В. Павленчик, Г. Тарасенко та ін.)

О.Косенчук наголошує, що «повноцінна участь дитини в іграх, які ініційовані дорослим, забезпечує «запуск» механізмів вільної самодіяльної творчої гри, в якій розквітає самостійність, ініціативність, креативність, свобода вибору та цінності, що існують у житті дитини» [4].

Ігрова компетентність дошкільника формується у численних видах ігор:

1) творчих: сюжетно-рольових (сімейних, побутових, суспільних); будівельно-конструктивних; іграх на теми літературних творів (драматизаціях, інсценуваннях);

2) іграх з правилами: рухливих (великої, середньої, малої рухливості);

сюжетних іграх з предметами; іграх за переважанням основного руху (з бігом, стрибками тощо); іграх-естафетах; дидактичних іграх (словесних, з іграшками, настільно-друкованих);

3) народних іграх (забавах, рухливих, дидактичних, обрядових) [2].

Психологи називають ігри дошкільників «дзеркалом суспільства, адже в іграх відображуються інтереси й потреби дитини, що виникають у результаті взаємозв'язку з оточенням» [5].

С. Кондратюк та М. Середюк зазначають, що «сьогодні діти опановують новий вид ігор – дистанційні – ті, при яких взаємодія здійснюється на відстані, проте такі ігри все ж мають певний контакт (сенсорний, візуальний чи аудіальний)» [4].

Пропонуємо розглянути, які види ігор можна проводити в закладі дошкільної освіти дистанційно (за матеріалами С. Кондратюк та М. Середюк [4], К. Крутій [6]).

Найпростіше організувати в дистанційному форматі *комп'ютерні* ігри. Вони мають сучасний зміст, цікаве наповнення та побудовані з урахуванням вікових можливостей дитини. За наявності у групі мультимедійного обладнання такі ігри дають змогу урізноманітнити освітній процес і допомагають дітям тримати дистанцію під час занять.

Комп'ютерні ігри мають багато переваг і дуже подобаються дітям. Однак, пропонуючи їх, слід пам'ятати про санітарно-гігієнічні вимоги роботи дошкільників із девайсами

Словесні ігри – це цікавий спосіб спілкування дошкільників, який легко організувати в дистанційному форматі. До таких ігор належать загадки, буріме, шаради, метаграми, каламбури, логогрифи, акровірші тощо. У них реалізується важливий методологічний принцип єдності мови, мислення й мовлення. Окрім мисленнєвих завдань, словесні ігри допомагають розв'язувати й мовленнєві: виховувати звукову культуру мовлення; формувати граматичну правильність мовлення; збагачувати, уточнювати й активізувати словник дітей; розвивати зв'язне мовлення.

Зміст словесних ігор – мовленнєве висловлювання, а засіб реалізації ігрової дії та ігрового задуму – слово. Під час таких ігор дитина розв'язує різноманітні завдання, наприклад описати предмет або відгадати його за описом, знайти спільні та відмінні ознаки предметів тощо. Тож результат гри – нове висловлювання: текст, слово, фраза, речення, судження, розповідь.

Рухливі. Під час рухливих ігор дошкільники реалізують одразу два природні прагнення – бажання гратися й потребу рухатися. Крім цього, участі, у таких іграх розвиває здатність витримувати фізичні навантаження. А ще під час гри потрібно досягнути певної мети. Більшість відомих ігор цього виду мають у своїй основі тактильний контакт. Тому для дистанційного формату їх потрібно модифікувати.

Психологічні ігри варті особливої уваги. Вони сприяють розвитку комунікативних навичок та емоційного інтелекту дитини, створюють у групі атмосферу взаємодопомоги, довіри, доброзичливого й відкритого спілкування

дітей між собою та з вихователем. Сьогодні такі ігри вкрай важливі, адже багато дітей страждає від самотності й ізоляції, нестачі живого спілкування. За допомогою психологічних ігор дошкільники опановують навички взаємодії та партнерства, долають сором'язливість і стають упевненими в собі та своїх діях.

Під час психологічних ігор дитина шукає способи розв'язання проблеми та засвоює ефективні шляхи подолання ситуації, що склалася. У цей час педагог має змогу виявити лідера в колективі, а також розв'язати важливі освітні завдання: навчати дітей визначати емоційний стан інших людей і адекватно реагувати на нього; свідомо регулювати свою поведінку та власний емоційний стан; підвищувати соціальну компетентність; ознайомлювати дітей з різними способами корегування емоційного стану; навчати прийомів зняття емоційної напруги; розвивати самоконтроль і саморегуляцію емоційного стану; навички спілкування; інтерес до вивчення особливостей власного організму; виховувати позитивне ставлення до себе й навколишнього світу; сприяти згуртуванню дитячого колективу тощо.

Отже, навіть добре відомі дітям ігри можна проводити в дистанційному форматі. А от наскільки ефективними вони будуть, залежить, від професіоналізму педагогів, їхнього небайдужого ставлення та бажання наповнити освітній простір сучасним змістом. Але спробувати варто, адже такі ігри допоможуть поліпшити освітній процес і комунікацію всіх його учасників, формувати культуру спілкування в умовах нової дистанційної реальності.

Список використаних джерел

1. Атамась М. С. Організація дистанційного навчання у закладі дошкільної освіти . *Імідж сучасного педагога*. 2023. №1(208). С. 81–84.
2. Виховання дошкільників в грі / за ред. З.Н. Борисової. Київ : Освіта, 2004. 94 с.
3. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / упор.: О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л.В.Куземко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
4. Кондратюк С., Середюк М. Дистанційні ігри дошкільників: види й організація. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №12. С.12–17.
5. Освітній напрям «Гра дитини». URL: <https://ezavdnz.mcfrr.ua/867850> (дата звернення: 12.02.2024).
6. Скарбничка ігор для розумних батьків і кмітливих дітлахів / уклад. : К.Крутії, Н.Маковецька. Запоріжжя : ЛПКС, 2000. 204 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Вікторія МИГАЛЮК,
III курс ОР «бакалавр», педагогічний факультет,
кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти.
Науковий керівник – Матішак М. В.
кандидат педагогічних наук, доцент*

*«Адекватна самооцінка допомагає дитині повноцінно розвиватися,
реалізувати свій потенціал, ставити адекватні цілі та ефективно
взаємодіяти з однолітками»
Вільям Льюїс Штерн*

Самооцінка є одним з ключових аспектів формування особистості дитини. Вона починає формуватися ще в ранньому дитинстві і продовжує розвиватися протягом усього життя людини. Однак саме період дошкільного дитинства є визначальним у становленні базової самооцінки. Саме в цей час закладаються її основи, які значною мірою вплинуть на подальший розвиток та соціалізацію дитини.

Самооцінка - це психологічна характеристика, яка визначає, як особа оцінює себе, свої здібності, якості, досягнення і ставлення до самої себе[1]. Вона формується на основі досвіду, отриманого у процесі діяльності та спілкування з іншими, а також залежить від оцінок та реакцій оточення. це психологічна характеристика, яка визначає, як особа оцінює себе, свої здібності, якості, досягнення і ставлення до самої себе. Основні складові самооцінки включають в себе такі елементи, як самопоцінка, самоперевага, саморегуляція та інші. Ці компоненти об'єднуються в структуру самооцінки і визначають, як дитина сприймає себе та свої здібності[2].

Самопоцінка - це основний елемент самооцінки, який відображає загальну оцінку себе як особистості. Це те, як дитина оцінює свою цінність та важливість для себе та інших. Самопоцінка може бути позитивною або негативною і впливає на самовизначення дитини та її поведінку [5].

Самоперевага - це компонент самооцінки, який визначає, як дитина оцінює свої сильні і слабкі сторони, свої досягнення та невдачі. Це внутрішня оцінка власних здібностей та навичок. Самоперевага може впливати на мотивацію дитини та її готовність приймати виклики.

Саморегуляція - це здатність дитини контролювати свої емоції, дії та реакції. Вона включає в себе уміння реагувати на стресові ситуації, контролювати свою поведінку та вирішувати конфлікти. Саморегуляція важлива для розвитку емоційної стійкості та соціальних навичок.

Самовизначення - це процес формування власної ідентичності та усвідомлення власних цінностей та переконань. Дитина розвиває своє уявлення про себе як індивіда і визначає, хто вона є і хто хоче бути в майбутньому.

Соціальна самооцінка - це сприйняття дитиною того, як її бачать та оцінюють інші люди, зокрема рідні, друзі та однолітки. Соціальна самооцінка впливає на соціальну взаємодію та стосунки дитини з іншими.

Саморефлексія - це здатність дитини до аналізу та обговорення власних дій, вчинків та думок. Вона допомагає дитині розвивати свідомість про себе та свою поведінку.

Самопрезентація - це спосіб, яким дитина представляє себе перед іншими. Вона може включати в себе різні стратегії, такі як створення певного іміджу чи використання специфічного мовлення.

У дошкільному віці діти тільки починають усвідомлювати себе як окремих особистостей та оцінювати власні якості і здібності. Це пов'язано з інтенсивним розвитком мислення, мови, уяви та інших когнітивних функцій. Також у цьому віці діти активно освоюють різні види діяльності (гра, малювання, конструювання тощо), вступають у взаємовідносини з однолітками, що дає їм досвід та матеріал для самооцінки.

Основними чинниками, що впливають на формування самооцінки у дітей дошкільного віку, є:

1. Сім'я та батьки. Саме від них дитина в ранньому віці черпає інформацію про себе, свої якості та здібності. Батьківська оцінка, ставлення, реакції є визначальними у формуванні образу власного «Я» та самооцінки дитини.

2. Педагоги та вихователі. У дошкільному закладі дитина засвоює певні стандарти, норми та критерії оцінки власної діяльності та поведінки. Оцінки педагогів також суттєво впливають на формування самооцінки.

3. Однолітки. У процесі спілкування та спільної діяльності дитина порівнює себе з іншими, що дає їй додатковий матеріал для самооцінки. Визнання чи неприйняття однолітків суттєво впливає на самопочуття та самооцінку дитини.

4. Особистий досвід. Досягнення та невдачі у різних видах діяльності, схвалення чи осудження вчинків дитини з боку оточення – все це стає основою для власних висновків та самооцінки.

Також суттєвий вплив на самооцінку дошкільників мають культурні норми та цінності, ЗМІ, індивідуальні психологічні характеристики [4]. Всі ці чинники в комплексі формують систему уявлень та оцінок дитини щодо самої себе. Для дітей дошкільного віку характерний егоцентризм та завищена самооцінка. Вони схильні переоцінювати власні можливості та досягнення, що є природним для цієї стадії розвитку. Згодом, у процесі дорослішання, самооцінка дитини може знижуватися, ставати більш адекватною та об'єктивною. Однак стійка низька самооцінка, яка формується у дошкільному дитинстві під впливом несприятливих чинників, може мати тривалі негативні наслідки для розвитку особистості, стати причиною девіантної поведінки та соціальної дезадаптації.

Отже, формування самооцінки у дітей дошкільного віку – це складний, багатофакторний процес, який потребує уважного ставлення та вираженого впливу з боку батьків, педагогів та інших осіб, що оточують дитину. Створення доброзичливої атмосфери, позитивного ставлення та адекватних вимог, похвали за справжні досягнення – усе це необхідні умови для формування здорової, об'єктивної та позитивної самооцінки дитини, що має велике значення для її успішної соціалізації та подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Мельник Л.О., Формування самооцінки учнів у процесі навчання математики. Київ: Видавництво "Основи математики", 2017, С. 109–116.

2. Ткаченко Л.М., Психологічні аспекти формування самооцінки дітей з розладами аутистичного спектра. Київ: Видавництво "Навчальна книга", 2014, С. 93–100.
3. Ніколаєва О.М., Психологічні аспекти впливу сімейних конфліктів на самооцінку дітей. Київ: Видавництво "Педагогіка", 2016, С. 71–78.
4. Формування самооцінки у дошкільників: методика і практика. Л.І. Бурмак, О.М. Долгополова, О.П. Голованова та ін. Київ: Видавничий дім "Освіта", 2015, С. 57–64.
5. Усенко В.М., Психологічні аспекти формування самооцінки у дітей із різними стилями спілкування. Київ: Видавництво "Освітній світ", 2016, С. 75–82.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО СВІТОБАЧЕННЯ ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

*Вікторія ЛЯШИК,
I курс ОР магістр,
факультет дошкільної та початкової освіти, історії та мистецтв
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка
науковий керівник – Онищук І. А.,
доктор педагогічних наук, доцент*

У Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти пріоритетними напрямками в освітньому процесі визначено: розвиток зростаючої особистості, здатної до свідомого суспільного вибору; підготовку особистості до успішної життєдіяльності; виховання у дітей свідомого ставлення до себе, до родини, до довкілля – соціального, природного, предметного; створення умов для набуття дитиною соціального досвіду; формування цілісної, реалістичної картини світу як основи світогляду [1].

Проблема формування картини світу особистості була завжди актуальною у педагогічній науці. За висновками науковців, картина світу є важливим чинником, що впливає на життєдіяльність людини: її самовизначення, самореалізацію, адекватну оцінку життєвих ситуацій та орієнтування у світі.

Актуальність дослідження обумовлена також і особливостями дошкільного віку, який є сенситивним періодом для розвитку картини світу, оскільки в цьому віці у дитини виникає інтерес до світу, потреба у його пізнанні й вибудовуванні власної картини світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти проблеми формування цілісного світобачення відображено у наукових дослідженнях: здатність дошкільників до усвідомлення ширших зав'язків, що характеризують різні сфери буття; шляхи ознайомлення дошкільників із довкіллям (А. Богуш, Н. Гавриш); ознайомлення зростаючої особистості з основними закономірностями довкілля (природними, соціальними), пошуках свого

домірного місця у складному й суперечливому світі (О. Кононко); формування уявлення про світ, що характеризуються цілісністю, єдністю матеріальної, предметної, соціальної та духовної сфер; формування цілісної картини світу (Л. Шелестова).

Мета наукової розвідки є аналіз психолого-педагогічної літератури та висвітлення деяких аспектів проблеми формування цілісного світобачення зростаючої особистості.

Відповідно до мети, нам визначено завдання дослідження: проаналізувати стан проблеми у сучасних наукових дослідженнях; з'ясувати зміст феномену, що досліджується; здійснити висновки та окреслити перспективи подальшого наукового пошуку.

Картина світу дитини дошкільного віку – це, певне розуміння світу, система знань про нього і себе саму як частину світу, яка визначає ціннісні та поведінкові орієнтири (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, Л. Шелестова та ін.). Картина світу є суб'єктивним продуктом активної діяльності дитини, спрямованої на освоєння світу та формується на основі постійно накопичуваного пізнавального та естетичного досвіду: системи уявлень та знань, інтелектуальної та практичної діяльності. На думку О. Кононко, спочатку зростаюча особистість переважає чуттєвий досвід, пізніше отримані від різних органів сприймання образи інтегруються, даючи комплексне уявлення про світ. Таким чином, дитина конструює свою картину світу також як суб'єктивну його модель.

На висновками фахівців, формування картини світу в закладі дошкільної освіти забезпечується цілісністю виховних впливів на особистість дошкільників, створенням життєвого простору, сприятливого для гармонійного розвитку особистості дошкільника, вихованням його культури, формуванням готовності (фізичної, розумової, соціальної, емоційної) до шкільного навчання, ціннісного ставлення до навколишнього світу та самого себе. Саме в дошкільному віці відбувається закладання основ моральної за змістом та активної за формою життєвої позиції, компетентності як інтегральної характеристики поведінки та діяльності (за О. Кононко) [2].

Як показав аналіз наукової літератури з означеної проблеми, значний вплив на картину світу дитини дошкільного віку справляє картина світу значущих дорослих – батьків та вихователів. О. Кононко підкреслює, що водночас адекватність, реалістичність, повнота, складність дитячої картини світу залежать від рівня розвитку її свідомості та самосвідомості, що виявляється в здатності осмислювати світ та формулювати оцінні судження стосовно себе та навколишнього світу. Це тісно пов'язано з появою початкових форм категоріального мислення, зазначає науковець, що передбачає виявлення суттєвих зав'язків між об'єктами та явищами навколишньої дійсності [2].

Концепцію авторського дослідження представлено у працях Л. Шелестової, що розкривається через таку систему поглядів [3]:

- результатом взаємодії дитини дошкільного віку зі світом є певна картина світу, яка поступово вибудовується у її свідомості й надалі;
- картина світу обумовлена особистим досвідом, віковими, статевими та індивідуальними особливостями, соціально-культурними умовами буття, способами пізнання світу;
- картина світу дошкільників зазнає кількісних та якісних змін у процесі навчання, виховання та розвитку;

- позитивне ставлення старших дошкільників до світу залежить від збагачення їхніх уявлень про світ як багатовимірне цілісне утворення;
- системність та цілісність картини світу забезпечується інтеграцією гуманітарного та природничо-наукового знання, науки і мистецтва, пізнанням світу у єдності усіх основних сфер буття: природи, культури, суспільства та людини; встановленням зав'язків між об'єктами та явищами навколишньої дійсності;
- успішність формування картини світу старших дошкільників тісно пов'язана із впровадженням у практику діяльності ЗДО системного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого, культурологічного та аксіологічного підходів до розвитку, виховання та навчання дітей; збалансованістю змісту їхньої пізнавальної діяльності стосовно основних сфер буття людини та їх взаємодії, відображенням об'єктів і явищ у розмаїтті та взаємозв'язках; наданням дитині можливості виступати активним суб'єктом пізнання світу [3].

Результати дослідження Л. Шелестової є значущими для розгорнутого нами наукового пошуку.

У сучасній психолого-педагогічній науці стверджується ідея взаємодії макро-, мікросередовища та саморозвитку дитини у формуванні її духовного світу, включно й картини буття. Макросоціальне середовище – це певна культурна спільність, що є носієм загальнолюдських цінностей та етнокультурних особливостей. Мікросередовище – найближче оточення дитини (сім'я, освітній заклад, друзі тощо), через яке вона засвоює цінності макро-середовища (А. Богуш, Н. Гавриш).

Власна активність дитини виявляється у готовності засвоювати знання про навколишній світ, прагненні до отримання досвіду взаємодії з ним, активному осмисленні явищ навколишньої дійсності тощо. Найважливішу роль у формуванні картини світу дошкільників відіграє сім'я. Вплив інших соціальних інститутів заломлюється через призму сімейного виховання.

Отож, актуальною проблемою дошкільної освіти є формування цілісного світобачення зростаючої особистості. З огляду на це фахівці здійснюють пошук ефективних шляхів, методів і прийомів оптимізації зазначеного феномену. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у підборі діагностичних методів дослідження сформованості цілісної картини світу старших дошкільників.

Список використаних джерел

1.Базовий компонент дошкільної освіти https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 25.10.2021).

2.Кононко О.Л. Теоретичні проблеми формування у дітей шостого-сьомого років життя цілісного світобачення.// Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. Праць. Інститут проблем виховання НАПН України, 2010. С. 162-174.

3.Шелестова Л.В. Формування картини світу старших дошкільників: теорія і практика: монографія. К. : Інститут обдарованої дитини. 2016. 526 с.

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

*Марія СОЙКО,
III курс ОР бакалавр,
факультет дошкільної та початкової освіти, історії та мистецтв
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка
науковий керівник – Онищук І. А.,
доктор педагогічних наук, доцент*

В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокomпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Протягом останніх десятиліть в нашій державі було розроблено низку концепцій національно-патріотичного виховання, зокрема: Концепція національної системи виховання (1996); Концепція національно-патріотичного виховання (2009); Концепція Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 рр.; Концепція громадянської освіти та виховання в Україні (2012) та Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015).

Отож, серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають національне, патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до прогресивних змін [2; 4].

Аналіз останніх досліджень з проблеми. З огляду на зазначене вище, нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання любові до Батьківщини, патріотизму як базової якості особистості та формування національної свідомості зростаючої особистості загалом. Відтак, виникає гостра потреба у розробленні методичного забезпечення формування національної свідомості зростаючої особистості на всіх ланках освіти, зокрема й дошкільної, оскільки саме період дошкільного дитинства є визначальним у формуванні особистості (І. Бех, О. Кононко та ін.).

Проблема формування національної свідомості зростаючої особистості є складною науковою категорією, яку вивчають різні наукові галузі – філософія, історія, політологія, культурологія, психологія, педагогіка та ін.

Загалом у довідкових джерелах феномен «національна самосвідомість» тлумачиться як усвідомлення індивідом національної належності, специфічних рис власної нації, ставлення до національних цінностей. Складовими поняття «національна свідомість» є такі наукові категорії як: «свідомість особистості», «самосвідомість», тому виникає необхідність з'ясувати сутність даних понять більш детально.

У довідкових джерела зазначено, що «національна свідомість» є цілісною системою духовних феноменів нації, які, сформувавшись у процесі її історичного розвитку та відображають основні засади буття нації; найважливішими складовими національної свідомості є етнічна та національна ідентичність, етнічна свідомість, національна самосвідомість, національна мрія, ідея, менталітет, характер, та ін. Фахівців радять розрізняти національну свідомість та етнічну свідомість. Зокрема, національна свідомість має кілька рівнів функціонування, а саме: буденний, теоретичний, державно-політичний та ін. [4].

Отож, національна свідомість особистості – розуміння і почуття належності до етнічної спільноти як результат освоєння культури, традицій, звичаїв свого народу, складовими якої є:

- усвідомлення себе як індивіда на основі уявлень і знань про свої природно-біологічні властивості, зовнішність («Я-національно-фізичне»);
- усвідомлення себе як носія національної психології на основі пізнання впливу на психічні процеси, почуття, прояв волі, розуму, мовлення, належності до певної нації, народу («Я-національно-психологічне»);
- усвідомлення себе як носія національних властивостей особистості на основі пізнання залежності своєї життєвої позиції, ставлення до дійсності, інших людей, праці від національної належності («Я-національно-соціальне»);
- усвідомлене ставлення до історичного минулого, сучасного та майбутнього етносу, нації;

Метою виховання національної свідомості у дітей дошкільного віку є формування у них потреби робити добрі справи і вчинки, почуття причетності до навколишнього і розвиток таких якостей, як емпатія, співчуття, допитливість. Завдання виховання національної свідомості полягає у формуванні духовно-морального ставлення і почуття причетності до рідного дому, сім'ї, міста, села, до культурної спадщини свого народу, його релігійних поглядів, етичних ідеалів, природи рідного краю і почуття причетності до неї, виховання любові, поваги до своєї нації [1; 2; 3; 4].

Зміст виховання національної свідомості дітей дошкільного віку, за висновками науковців включає:

- залучення дітей до культурної спадщини, свят, традицій, народно-прикладного мистецтва, усної народної творчості, музичного фольклору, народних ігор;
- знайомство з сім'єю, історією, членами сім'ї, родичами, предками, родоводом, сімейними традиціями; з іграми, іграшками, традиціями дитячого садка;
- з містом, селом, його історією, гербом, традиціями, видатними городянами, селянами минулого і теперішнього часу, пам'ятками;
- проведення цільових спостережень за станом об'єктів в різні сезони року, організація сезонної хліборобської праці в природі, посів квітів, овочів, посадка кущів, дерев тощо;
- організація творчої продуктивної, ігрової діяльності дітей, в якій дитина проявляє співчуття, турботу про людину, рослини, тварин в різні сезони року в зв'язку з пристосуванням до нових життєвих умов.
- усвідомлене, дійове ставлення до духовних та матеріальних цінностей нації та стійка потреба у їх збереженні та примноженні;

- усвідомлення особистістю власної відповідальності за долю нації, її теперішнє і майбутнє.

На сучасному етапі проблема національно-патріотичного виховання в освітньому середовищі закладах дошкільної освіти актуалізована у працях А. Богуш, Н. Гавриш, О. Каплуновської, О. Ковшар, К. Крутій, С. Ласунової, Н. Лисенко, Н. Луцан, О. Плетеницької, Н. Рогальської, Ю. Руденко та ін.

Отже, формування національної свідомості – ґрунтовний, тривалий процес, в якому ЗДО та родина відіграють ключове значення. На думку фахівців, національно-свідоме виховання є значущою складовою освітнього процесу, мета якого – усвідомлення й засвоєння дитиною моральних, етичних, філософських, релігійних поглядів, норм поведінки, звичаїв і традицій, ціннісних орієнтацій та ідеалів, в яких виявляються особливості життєдіяльності націй та етносів рідної країни. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у висвітленні ефективних шляхів формування національної свідомості зростаючої особистості у сучасному ЗДО.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навч. посіб. К.: Вища шк., 2002. 407 с.

2. Концепція Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-%D1%80#n9>.

3. Кресіна О. Національна свідомість // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=71053 (дата перегляду: 05.11.2021)

4. Лисенко Н.В. Етнопедагогіка дитинства. Навчально-методичний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 720 с.

БАТЬКІВСЬКЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Світлана РОМАНЮК

*І курс ОР магістр, факультет дошкільної та початкової освіти,
історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної
академії ім. Тараса Шевченка
Науковий керівник – Доманюк О.М.,
кандидат педагогічних наук*

В теперішній час педагогічна ситуація в нашому суспільстві обтяжена багатьма проблемами його розвитку та трансформації. З першого дня життя дитина тісно зв'язана з іншими людьми і не може розвиватися як особистість без спілкування та взаємодії з ними. Повноцінний розвиток дитини можливий за сприятливих умов, які існують у сім'ї.

Дитина з'являється на світ маленькою істотою, нездатною захистити себе й тому вимагає уваги й поваги до себе, любові й ніжності, щирості й доброти, тепла й затишку, передовсім, з боку батьків – перших і головних вихователів [1]. Саме їм належить провідна роль у формуванні особистості. Батьки мають

турбуватися про здоров'я дитини, дбати про її психічний стан, розвивати її мову, мислення, волю, почуття, допитливість, формувати її інтереси, прагнення, смаки, здібності, прищеплювати любов до праці, знань [2].

В становленні системи емоційного ставлення дитини до світу останнім часом все більше уваги приділяється ролі сім'ї і близьких людей (Л. Артемова, О. Кононко, Т. Кравченко, М. Міщенко, Т. Поніманська, О. Савченко та інші). Багато авторів відзначають, що внутрішньосімейна атмосфера і батьківська любов являються базовою основою формування у дитини довірливого ставлення до світу і її повноцінного розвитку (І. Бех, В. Заслуженюк, А. Ноур, В. Постовий, В. Семиченко, А. Черній і ін.).

У дитини вже з народження присутнє природне прагнення до спілкування, до взаємодії з оточенням і його пізнання. Саме спілкування з близькими людьми, що пов'язані з дитиною родинними стосунками та життєвими обставинами, є основним джерелом виникнення у дитини емоцій. Емоції керують зв'язком дитини з навколишнім середовищем і направляють його [3].

З метою вивчення особливостей батьківського спілкування та його впливу на формування емоційної сфери дитини ми провели експериментальне дослідження, у якому брали участь 20 дітей старшого дошкільного віку та їхні батьки.

На першому етапі дослідження ми проводили роботу з дітьми. З'ясувати, чи керуються члени сім'ї у взаєминах між собою і дитиною, насамперед, піклуванням про душевний комфорт, можна за допомогою методики, яка надає інтегральну оцінку сімейних взаємин у вихованні дитини. Ми обрали проєктивну методику «Кінетичний малюнок сім'ї» [4]. Цінність даної методики полягає у тому, що вона дає змогу отримати інформацію про неусвідомлені чи мало усвідомлені переживання.

Нами проводилось групове тестування, яке тривало в межах 15-30 хвилин. Дітям пропонувалось намалювати свою сім'ю, при цьому не пояснюючи їм, що означає слово «сім'я». Якщо ж виникали запитання «що намалювати?», ще раз повторялась інструкція.

У виконаних дитячих малюнках ми проаналізували послідовність зображення членів сім'ї, просторове розміщення членів сім'ї, пропускання, відмінності у пропорціях, схематизацію, виправлення ситуації, відчуженість, згуртованість, характер дитини, її емоційний стан.

Якісний аналіз дитячих малюнків дозволив поділити їх на дві умовні підгрупи:

1) малюнки, що зображують сприятливу сімейну ситуацію (60%), виконані яскравими кольорами, декоровані, зображені всі члени сім'ї;

2) малюнки, що відображають несприятливу сімейну ситуацію або замінюють зображення сім'ї іншими зображеннями (40%). У цих малюнках відсутні окремі члени сім'ї.

На другому етапі експерименту, з метою оцінки особливостей дитячо-батьківських взаємин нами використана методика «Взаємодія батьки-дитина», яка дозволяє дослідити наступні параметри дитячо-батьківських взаємин: вимогливість, суворість, контроль, емоційна близькість, прийняття, співробітництво, тривожність, послідовність, конфронтація, задоволеність (І. Марковська). Методика представляє собою опитувальник, що складається з 60 тверджень, кожне з яких оцінюється по 5-ти бальній системі: 5 – безперечно, так; 4 – взагалі, так; 3 – і так, і ні; 2 – скоріше ні; 1 – ні (абсолютне

непогодження). Оцінку показників дитячо-батьківських взаємин ми проводили за 10 шкалами, що мають дихотомічно сформульовані назви: «невимогливість – вимогливість батьків» (відповідно 77% – 23%), «м'якість – суворість батьків» (77% – 22%), «автономність – контроль по відношенню по дитини» (12,5% – 87,5%), «емоційна дистанція – емоційна близькість дитини до батьків» (54,2% – 45,8%), «відторгнення – прийняття дитини батьками» (45,8% – 54,2%), «відсутність співробітництва – співробітництво» (58,3% – 41,7%), «відсутність тривожності – тривожність за дитину» (87,5% – 12,5%), «непослідовність – послідовність» (48% – 52%), «виховна єдність – виховна конфронтація» (86% – 14%), «загальна незадоволеність – загальна задоволеність дитячо-батьківськими взаєминами» (16,6% – 83,4%).

Порівнявши та співставивши результати обох методик, можна стверджувати, що у сім'ях дітей, малюнки яких свідчать про несприятливу сімейну атмосферу, батьки дотримуються у вихованні таких принципів як надмірна вимогливість, суворість засобів, контроль. Їм притаманна емоційна дистанція у взаєминах, відсутність співробітництва, непослідовність і виховна конфронтація, вони в основному не задоволені своїми дітьми. Таке відчужене ставлення дорослого до дитини значно знижує її соціальну активність: дитина може замикатися в собі, ставати скованою, невпевненою, готовою розплакати з будь-якого приводу або почати спрямовувати свою агресію на однолітків.

На відмінну від першої групи, до дітей, на малюнках яких зображена сприятлива сімейна атмосфера, батьки виявляють не високу вимогливість, м'якість у вихованні, їм характерні також емоційна близькість з дитиною, співробітництво, послідовність і виховна єдність, загальна задоволеність дитячо-батьківськими взаєминами. Такі діти будуть всебічно і гармонійно розвиватися і виховання буде спрямовуватися в правильне русло.

Таким чином, можемо підсумувати, що з раннього дитинства малюка виховує все, що його оточує: люди, речі, природа, суспільні явища. Але у всі періоди дитинства, незважаючи на різноманітні впливи, найвідповідальнішою є роль батьків. Сім'я – особлива атмосфера, куди дитина несе свою радість і горе, роздуми і сумніви. І якщо дитина не ділиться з батьками своїми переживаннями, не розказує про свої справи, батькам варто задуматися над тим, чи справна їхня «машина сімейного виховання».

Список використаних джерел

1. Алексєєнко Т. У чому мудрість батьківської любові. *Дошкільне виховання*. 2002. № 3. С.20–21.
2. Берегова Н., Федорчук П. Вплив сімейного виховання на формування особистості дитини. *Вісник Львівського університету*. Серія: Психологічні науки. 2020. Випуск 6. С. 10–15.
3. Лисенко Л. Сім'я як життєтворча система розвитку особистості. *Психолог дошкільня*. 2015. № 11. С. 21–27.
4. Проективна методика «Кінетичний малюнок сім'ї». URL: <https://dytpsyholog.com/2015/02/11>
5. Ярмолицька С. Формування гармонійних батьківсько-дитячих відносин у родині. *Психолог*. 2014. № 24. С. 21–25.

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТРАШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З МАТЕМАТИКИ

Іванна ВЕРТЕПНА

*IV курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет*

імені Василя Стефаника

*Науковий керівник – Захарасевич Н. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність теми формування економічної компетентності особливо наростала останнє десятиліття, це зумовилось стрімким розвитком економічної сфери життя. З розвитком економіки постало питання у ранньому економічному вихованні.

Вченими економічне виховання розглядається як двосторонній процес економічної співпраці, під час якого дитина отримує знання адаптовані до її віку. Економічне виховання слід починати з дитячого садка, а найбільш сприятливо це у старшому дошкільному віці [1, с. 146].

Під економічною компетентністю дошкільника розуміємо обізнаність дитини у сфері елементарних, простих економічних поняттях, наявності у неї деяких економічних знань цінного, вартісного, споживчого та раціонального змісту.

На думку різних вчених потрібно виховати такі риси: наполегливість, заощадливість, бережливість, економність та акуратність. Також для успішного ознайомлення слід використовувати такі засоби навчання: різні види мистецтва, ігрова та навчальна діяльність, нетрадиційні методи роботи, художня література, спілкування з однолітками та дорослими.

Поняття «освітнє середовище» має багато значень. Загальним поняттям є розуміння освітнього середовища як єдності умов, факторів, що покращують успішності функціонуванню освіти [2; 4, с.110].

Для успішного дослідження рівня сформованості економічної компетентності було використано такі критерії: ціннісно мотиваційний, когнітивно-мовленнєвий, операційний. Відповідно до критеріїв виокремлено рівні сформованості економічної обізнаності: низький, середній, високий.

У процесі запровадження експериментальної методики було розроблено теоретичну модель. Теоретична модель – це сукупність складових, які необхідні для формування економічної обізнаності у старших дошкільників.

Для успішного дослідження було створені такі умови: комплексний підхід; використання потенціалу групових осередків та освітнього середовища; активна взаємодія між дітьми та вихователем;

Формувально-експериментальна робота проводила трьома етапами: пошуковий, діяльнісно-практичний, творчий.

Робота з розвитку економічної компетентності проводилась на математичних заняттях, на яких використовувалися дидактичні, сюжетно-рольові ігри, також ігри-презентації, ігри-змагання та ігри-стратегії.

Основними формами роботи на заняттях на яких формується економічна компетенція є: спостереження, ігри, індивідуальна та групова робота, вправи та дидактичні ігри, проблемні ситуації. Відповідно для успішного розвитку має бути створене сприятливе освітнє середовище. Поняття освітнє

середовище трактується як сукупність факторів, умов і компонентів, які сприяють сприятливому розвитку знань та умінь [3, с. 167].

Педагогу необхідно дотримуватися принципу системності, комплексності, поступовості та систематичності у засвоєнні, повторності, індивідуалізації темпу роботи.

Важливим для успішного розвитку математичної компетентності на заняттях з математики є безпечне освітнє середовище - це усі умови у садочку, що роблять не можливими завдання шкоди дітям. Основні принципи правильного освітнього середовища: багатофункціональність, варіативність, доступність, гнучкість та безпечність. Правильно організоване економічне освітнє середовище є сукупністю педагогічної, інформаційної, технічної та соціально-психологічної частинки, яка забезпечує успішному розвитку економічної компетентності [4, с.112].

Список використаних джерел

1. Грама Н. Економічне виховання особистості дитини-дошкільника. Розвиток особистості дитини дошкільного віку в різних видах діяльності : монографія / А.М. Богущ, Н.Г. Грама, Н.І. Луцан та ін.. Одеса: Вид. Бакаєв В.В., 2013. 236 с.

2. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р., Лазарович Н.Б. Педагогіка українського дошкільця. 3 частина. Навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 373 с.

3. Нікуліна О. Д. Формування економічного досвіду дітей у дитсадку. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2013. № 5 (264). Ч. І. С. 110-116.

ДО ПРОБЛЕМИ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Наталія ТРОФИМЛЮК,
III курс ОР бакалавр,*

*факультет дошкільної і початкової освіти, історії та мистецтв
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія*

ім. Тараса Шевченка

*Науковий керівник – Доманюк О. М.,
кандидат педагогічних наук*

З-поміж важливих завдань сучасної дошкільної освіти сьогодні особливої актуальності набуває проблема інтелектуального розвитку дітей. Помітно, що сучасного дошкільника вже з перших життєвих років оточує інформація логіко-математичного характеру – визначення кількості, її збільшення чи зменшення, вимірювання, порівняння, знайомство з геометричними фігурами, просторовими та часовими поняттями тощо. Погоджуємось з фахівцями, що логіко-математична діяльність дає необмежені можливості для інтелектуального розвитку дітей: сприяє інтенсивному розвитку кмітливості, логічного мислення, формує здатність до абстрагування, лаконічність і точність мислення. Формування логіко-математичної компетентності є одним з основних засобів інтелектуального розвитку дитини, формування її

пізнавальних і творчих здібностей.

Інваріантний складник Державного стандарту дошкільної освіти (Базового компонента дошкільної освіти, 2021) містить освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». Робота за цим напрямом передбачає формування сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької компетентностей [2].

Це поєднання є не випадковим. У стандарті ця компетентність характеризується як здатність дитини використовувати власну сенсорну систему в процесі логіко-математичної та дослідницької діяльності. Компоненти інтегрованої компетентності – сенсорно-пізнавальна, логіко-математична та дослідницька співіснують у прямій залежності одна від одної й водночас утворюють своєрідний ланцюжок. Сенсорно-пізнавальний компонент забезпечує пізнання (сприйняття) дитиною навколишнього світу засобами сенсорної системи (зір, слух, нюх, дотик, смак). Логіко-математична компетентність базується на сенсорно-пізнавальній компетентності та базується на інших пізнавальних процесах – запам'ятовуванні, мисленні, мовленні, уяві. Оволодіння математичними уявленнями потребує постійної уваги дитини до зовнішніх і внутрішніх властивостей цих предметів, особливостей їх використання, вивчення форми, розмірів предметів, їх просторового розташування, змін у часі, що забезпечується дослідницькою компетентністю [3, с. 45].

Сьогодні значна кількість науковців і практиків зосереджують свою увагу на вивченні питань логіко-математичного розвитку дітей передшкільного віку. З-поміж них – О. Алеко, Н. Баглаєва, О. Брежнєва, О. Грибанова, Л. Зайцева, Г. Леушина, Н. Непомняща, І. Підлипняк, В. Старченко, Т. Степанова, К. Щербакова та інші).

Слід зазначити, що Н. Баглаєва під логіко-математичним розвитком дошкільників розуміє «якісні зміни в пізнавальній діяльності дитини, які відбуваються в результаті формування елементарних математичних уявлень і пов'язаних з ними логічних операцій» [1, с. 24].

Цінними є переконання І. Підлипняк, яка стверджує, що логічний і математичний компоненти взаємозалежні оскільки математичні знання засвоюються за допомогою логічних прийомів. Авторка підкреслює, що тільки правильно організована діяльність дітей і вихователя в процесі навчання забезпечує достатній рівень логіко-математичного розвитку дітей, адже кожне логіко-математичне поняття і уміння формується поступово, поетапно на основі виконання математичних і логічних операцій, доступних конкретній підгрупі дітей. Тому, в роботі з логіко - математичного розвитку вихованців, необхідно враховувати послідовність засвоєння ними логічних операцій [5, с. 124].

Нагальні вимоги сьогодення вимагають переосмислення педагогами всього освітнього процесу та пошук ефективних шляхів формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку. Саме тому фахівці виокремлюють завдання логіко-математичного розвитку дітей передшкільного віку (за Н. Баглаєвою):

1. Розвиток сенсорних способів пізнання математичних властивостей і відносин: порівняння, групування, упорядкування, розщеплення.

2. Оволодіння дітьми математичними способами пізнання реальності: підрахунок, вимірювання, прості обчислення.

3. Розвиток у дітей логічних способів пізнання математики (аналіз,

абстракція, порівняння, узагальнення, класифікація, серіація).

4. Поняття про математичні властивості та співвідношення предметів, конкретні величини, числа, геометричні фігури, залежності та закономірності.

5. Оволодіння дітьми методами експериментального дослідження знання математичного змісту (експериментування, моделювання, трансформація).

6. Розвиток точного, аргументованого і демонстративного мовлення, збагачення словникового запасу дитини.

7. Розвиток інтелектуальних і творчих проявів дітей: винахідливість, здогадливість тощо.

Звернемось також до досліджень І. Підлипняк, яка зазначає, що основними завданнями розвитку логічного мислення дитини є: навчити формулювати мету; виділяти головне, не фіксуючи уваги на несуттєвому та другорядному; аналізувати, синтезувати, порівнювати; класифікувати предмети і явища за певними ознаками; узагальнювати, розділяти ціле на частини; конструювати моделі за схемами, аргументувати свої судження; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, висувати припущення та гіпотези [5, с. 194].

Погоджуємось з висновками фахівця, що формування логіко-математичної компетенції дошкільників ефективно здійснюється під час спеціально організованої навчально-пізнавальної діяльності, у спільній діяльності вихователя та дітей, а також у самотійній діяльності у спеціально організованому середовищі.

Таким чином, для розвитку логіко-математичної компетентності важливо, щоб навколишнє середовище, в якому перебуває дошкільник, було варіативним, різноманітним, надавало дитині можливості почуватися відкривачем нових знань, було доступним для ознайомлення. Вважаємо, що логіко-математичні навички, набуті в передшкільний період, стануть основою для набуття шкільних знань та в подальшому сприятимуть розвитку логічного мислення дитини.

Список використаних джерел

1. Баглаєва Н. І. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільнят. *Дошкільнє виховання*. 2017. №7. С.24-29.

2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.21 р. №33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 08.02.2024р.).

3. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / упор.: О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.

4. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності старших дошкільників: методичний посібник. Харків: Ранок, 2021. 360.

5. Підлипняк І. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: особливості освітньо-виховного процесу. *Науковий вісник*. 2017. Вип.2 (41). С. 194-196.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Анастасія ВОЛЬВИН,
III курс, група ДО-31, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Скоморовська І. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. В сучасному світі виховання малят та їх підготовка до життя набувають нового значення та особливих вимог. Однією з ключових складових повноцінного розвитку дитини є її залучення до трудової діяльності ще на етапі дошкільного віку. Психолого-педагогічні аспекти цього процесу надзвичайно важливі, оскільки саме в цей період формуються основи особистісного, соціального та когнітивного розвитку малят. Залучення дітей до трудової діяльності в дошкільному віці вимагає ретельного розгляду і відповідного підходу, оскільки цей процес має значний вплив на формування їхнього характеру, навичок та ставлення до праці в майбутньому. Саме у цьому контексті розуміння психологічних та педагогічних особливостей дитячої психіки стає невід'ємною частиною успішного впровадження ефективних методів та стратегій розвитку трудової активності дітей в дошкільних навчальних закладах.

Мета статті – охарактеризувати особливості адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Розвиток трудової діяльності в основному пов'язаний з освоєнням процесуальної сторони праці, що полягає у збільшенні кількості освоєваних трудових процесів, покращення якості їх виконання, освоєнням правильної послідовності дій у кожному трудовому процесі. Освітні завдання лінії «Дитина в соціумі» БКДО (2021) спрямовані на ознайомлення молодшого дошкільника з предметами побуту та знаряддями праці, закріплення та розширення знань про їх призначення та правила користування. Діти вчаться виокремлювати провідні ознаки предметів (форма, кольори, розмір) та їх призначення. Дітей знайомлять з різними видами діяльності людей та результатами праці. При впровадженні освітньої лінії «Гра дитини» БКДО (2021) дошкільників залучають до трудового виховання засобами ігрової діяльності, наприклад, сюжетно-рольові ігри, конструктивно-будівельні тощо. Через освітню лінію «Дитина у природному довкіллі» дітей долучають до трудової діяльності, що пов'язані з поліпшення природного середовища (прибирання території, догляд за рослинами, допомога тваринам). Серед завдань освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному середовищі» визначено розширювати та збагачувати досвід молодших дошкільників у сенсорно-пізнавальній діяльності, підтримувати бажання дітей конструювати, сприяти виникненню радісних відчуттів від пізнання та створення нового.

Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» передбачає трудову діяльність чотирирічних дошкільників через освітні лінії. Відповідно до фізіологічної та психічної характеристики, значним надбанням цього віку є оволодіння навичками самообслуговування дитини молодшого дошкільного віку [2].

Основними завданнями трудового виховання визначають такі:

1. Виховання інтересу до праці дорослих, бережливого ставлення до отриманих результатів, а також поваги до людини-трудівника. Працю відносять до такого різновиду діяльності, метою якої є створення суспільно значущих результатів. У процесі ознайомлення із працею дорослих дошкільник усвідомлює всі етапи трудової діяльності, її конкретні результати, дитина розуміє роль цих отриманих результатів для задоволення потреб людини.

2. Формування навичок трудової діяльності. Характерною рисою дітей молодшого дошкільного віку є наслідування людей довкола. Педагог повинен організувати виховання таким чином, щоб дитина усвідомила, що ефективною є праця лише за умови дотримання певного алгоритму дій із застосуванням відповідних умінь та навичок.

3. Виховання особистості дитини під час її трудової діяльності. Такі завдання покликані виховувати відповідальність, самостійність, цілеспрямованість, терплячість, ініціативність й витримку. У процесі праці формуються основи працелюбства завдяки здатності до трудових зусиль, готовності брати участь у трудовій діяльності, умінням завершувати розпочату справу. Педагоги, батьки повинні усвідомлювати, що організм, психіка молодших дошкільників швидко втомлюються від одноманітної, складної роботи, а тому дорослі мають регламентувати час та обсяг пропонованої роботи, застосовуючи чергування елементів статичного й динамічного навантаження.

На думку Т. Понімаської, на розумовий розвиток дошкільника праця здійснює значний вплив. За її допомогою відбувається формування таких якостей, як кмітливість, витримка, зосередженість, спостережливість, уміння працювати як індивідуально, так і колективно тощо. Праця тренує пам'ять, розвиває увагу та фантазію, активізує сприйняття. Під час трудової діяльності розвивається мислення, оскільки дитині слід постійно порівнювати та співставляти предмети і явища, визначати суттєві ознаки та другорядні.

Коли дошкільник усвідомлює алгоритм виконання певної діяльності, він опановує уміннями планувати власні дії [3, с.48]. Організуючи трудову активність для дитини, дорослі спонукають дошкільників оволодівати корисними знаннями про предмети та матеріали, їх властивості, знаряддя праці, їх призначення і застосування.

Працю дитини молодшого дошкільного віку характеризують як ситуативну та необов'язкову. Дитяча праця відрізняється від дорослої тим, що, незважаючи на наявність в ній всіх структурних складових діяльності, дошкільники поки що перебувають в стадії розвитку і обов'язково допускають участь і допомогу дорослого. Отже, до трудової діяльності дошкільників відносять компоненти будь-якої діяльності (мета, мотив, план, процес діяльності, результат праці), але вони є своєрідними.

Трудове виховання в ЗДО – це важливий процес формування у дошкільників мотивів трудового виховання, поваги до праці людей та шанобливого ставлення до праці інших. І саме від вихователя залежить чи буде процес формування трудового виховання успішно сформований у дітей.

Тому варто враховувати такі методичні рекомендації для вихователів щодо залучення дошкільників до трудової діяльності:

- Вихователь повинен насамперед познайомити дітей із працею старших.
- Вихователь має сформулювати правильне уявлення про працю у дітей і надати цьому уявленню певної цінності.

- Вихователь має викликати та формувати цікавість та поважне ставлення до праці дорослих і бажання їм допомогти.
- Вихователь повинен сформувати у дітей готовність до виконання певних трудових доручень.
- Вихователь має викликати у дітей бажання творчо підходити до вирішення трудових завдань.
- Вихователь повинен сформувати початкові трудові вміння і навички.
- Вихователь має розвивати фізичний стан дитини.

При формуванні трудових навичок педагогу необхідно спеціально навчати дітей молодшого дошкільного віку виконанню конкретних дій. Таким чином, найбільш доречними для молодших дошкільників визначено такі методи управління трудовою діяльністю: демонстрація кожної трудової дії та її послідовності; словесне пояснення; загальне нагадування; оцінка якості виконання трудового завдання [1, с.48].

Висновки. Отже, вивчення психолого-педагогічних особливостей залучення дошкільників до трудової діяльності є критично важливим завданням для вихователів й педагогів. Врахування індивідуальних особливостей кожної дитини, створення адаптивних і захоплюючих методик, спрямованих на розвиток практичних навичок та виховання позитивного ставлення до праці, є запорукою не лише їхнього успішного адаптування у суспільстві, а й формування стійких основ громадянськості та відповідальності.

Список використаних джерел

1. Беленька Г. В. Формуємо комунікативні навички в праці. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2015. № 3. С. 42–49.
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» / за заг.ред. О.В. Низковської. Тернопіль: ТОВ «Мандрівець», 2017. 256с.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник, Київ: Академвидав, 2017. 456 с.

ВПЛИВ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мар'яна КУЛІШ,
IV курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко О.М.,
доктор педагогічних наук, професор

Актуальність дослідження. Актуальним викликом у сучасності є збереження здоров'я дітей, формування в них світогляду, орієнтованого на його збереження, вивчення навичок здорового способу життя та безпечної поведінки, а також створення умов для гармонійного розвитку як душі, так і тіла.

Мета статті : Проаналізувати вплив здоров'язберігаючих технологій на розвиток рухової активності дітей дошкільного віку.

Задля досягнення означеної мети нами проаналізовано наукові дослідження Богініч О., Бойка Ю., Ващенко О., Вільчковського Е., Єфименка М. та ін.

Виклад основного матеріалу. Впровадження здоров'язберігальних технологій в освітній процес включає в себе використання медичних (медико-гігієнічних, фізкультурно-оздоровчих, лікувально-оздоровчих), соціально-адаптованих, екологічних здоров'язберігальних технологій та технологій забезпечення безпеки життєдіяльності. Ці технології навчають дітей жити без конфліктів, зміцнювати та зберігати своє здоров'я, прищеплюють принципи здорового способу життя і підвищують мотивацію до навчання.

Дошкільний період розглядається як етап становлення особистості дитини, під час якого активно розвиваються її здібності, формуються моральні якості, відбувається фізичний і розумовий розвиток, закладається основа для збереження здоров'я.

В сучасний час велика увага в дошкільних навчальних закладах приділяється різноманітним здоров'язберігальним технологіям, що базуються на раціональній організації навчального процесу та відповідності методам і технологіям навчання, спрямованим на розвиток індивідуальних особливостей розвитку дитини.

Важливо відзначити, що оптимальна рухова активність виконує роль своєрідного регулятора росту та розвитку організму дітей і є необхідною умовою для формування та удосконалення дитини як біологічної істоти та соціального суб'єкта.

Належна рухова активність виявляється ключовою та необхідною для формування та підтримки здоров'я дошкільнят. Ця активність сприяє не лише фізичному та інтелектуальному розвитку, але і позитивно впливає на настрій та самопочуття дітей.

Висновки і перспективи дослідження.

Після проведення занять з методикою рухової активності дітей дошкільного віку в умовах дошкільного закладу із спеціальних вправ здоров'язберігальних технологій провели оцінку рівня рухової активності дітей 6 років після експерименту. Результати після експерименту свідчать про позитивні зміни в рівні рухової активності дітей. Відсутність дітей з низьким рівнем активності може свідчити про ефективність проведених заходів у підвищенні фізичної активності.

Список використаних джерел

1. Єременко Н., Ковальова Н., Бобренко С. Характеристика рухової активності дітей молодшого шкільного віку. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. — Вип. 8(27). — С. 49-55. <http://reposit.uni-sport.edu.ua/handle/787878787/2629>
2. Максимова О.О., Сорочинська О.А., Федорова М.А. Збірник тестових завдань з методики формування екологічної та здоров'язбережувальної компетенцій у дітей дошкільного віку. 2023. С. 54-68.
3. Гакман А., Ужвенко В. Роль рекреаційно-оздоровчої діяльності в структурі сімейного дозвілля дошкільнят. Молодіжний науковий вісник

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2018, (30), с. 64–69

4. Кашуба В., Гончарова, Н. Засади здоров'яформуючої діяльності дітей молодшого шкільного віку в контексті сучасних освітніх інновацій. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2018 (31), 31–37.

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Діана КЛЮШТА

IV курс ОР бакалавр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Мацук Л.О.

кандидат педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри теорії та методики

дошкільної і спеціальної освіти

Розвиток культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку в сучасному світі є критично важливим аспектом, який сприяє формуванню особистості, розвитку соціальних навичок та усвідомленню мовленнєвої культури, що є важливими компонентами дитячого розвитку.

Цей процес відображається у чинних програмах дошкільної освіти, які визначають завдання щодо формування ефективних способів спілкування у дітей дошкільного віку. Активна участь батьків та педагогів у вихованні культури спілкування є необхідною складовою успішного розвитку дитини [1; 2].

Виховання культури спілкування у старших дошкільників є ключовою складовою дошкільної освіти, оскільки воно сприяє формуванню у дітей навичок поваги до інших, розвитку мовленнєвої та комунікативної грамотності, а також сприяє взаєморозумінню та емпатії.

Важливість культури спілкування у вихованні старших дошкільників вказує на різні аспекти цього процесу, включаючи використання ігор для вдосконалення мовлення та спілкування, навчання емпатії та доброти, а також розвиток умінь передбачати емоційні реакції оточуючих. Довмат Р. підкреслює, що гуманне ставлення до інших формується через довіру, тактовність та розуміння емоцій, і наводить кілька важливих правил для педагогів у цьому процесі. Автор зазначає, що культура спілкування включає здатність розуміти емоції та почуття інших, а також використання засобів для покращення мовлення та мотивація дітей до ввічливого спілкування.

Значимо, що збагачення мовлення дитини, розвиток мовленнєвих навичок і комунікабельність відбувається засобом мовленнєвого етикету. Мова розглядається як ключовий елемент у формуванні національної ідентичності та особистості дитини. Психологічні особливості старших дошкільників, такі як бажання спілкування, розуміння моральних стандартів і контроль соціальних мотивів, також відзначаються [3].

Важливим аспектом є використання інноваційних технологій у навчанні мовлення малюків. Інноваційні технології суттєво впливають на формування культури спілкування дітей старшого дошкільного віку в сучасному світі. Вони розширюють можливості навчання та створюють стимулююче освітнє середовище. Інновації у педагогіці дозволяють зробити навчання цікавим, ефективним і відповідним до потреб сучасного суспільства. Метою інноваційних технологій у навчанні дошкільників мовлення є підвищення їх зацікавленість в освітньому процесі, розвиток комунікативних навичок та сприяння активній мовленнєвій взаємодії.

Вплив інновацій на формування культури спілкування відбувається у створенні стимулюючого та (при потребі) інклюзивного освітнього середовища для дітей.

Практичність та перспективи впровадження інновацій у дошкільну освіту також вкрай важливі. Інновації мають бути практичними та адаптованими до реальних умов навчання. Вони мають сприяти покращенню якості освіти та розвитку малюків, створюючи нові можливості для вдосконалення освітнього процесу.

Формами інноваційного навчання є комбіноване навчання, проектна діяльність, використання новітніх технологій, нестандартних занять у формуванні культури мовлення.

Важливо також зазначити про правила вивчення культури спілкування:

- повага до інших: навчання дітей поважати інших, висловлювати свої думки без образ та уважно слухати інших;
- емпатія: вчити розуміти почуття інших, ставитися до них з розумінням і підтримкою;
- конструктивна критика: вчити висловлювати свою думку чи критику конструктивно, не ображаючи інших;
- співпраця: вчити дошкільнят працювати в групі, розвивати комунікативні та командні навички.

Ознаками вивчення культури спілкування є:

- активна участь: діти беруть активну участь у різних комунікативних ситуаціях;
- позитивне сприйняття: діти розуміють, що позитивне спілкування приносить задоволення і є ключем до успішних відносин;
- вміння слухати: вивчення уважного слухання і розуміння позиції інших;
- адаптивність: здатність дітей адаптуватися до різних ситуацій та співрозмовників.

Таким чином, формування культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку потребує комплексного підходу, включаючи ігрові методи, інноваційні технології, «живе спілкування».

Список використаних джерел:

1. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль : Мандрівець, 2017. С 255.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. Проекту: О.В. Огнев'юк; авт. Кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна [та ін.]; наук. Ред. Г.В. Беленька; Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.

3. Довмат Р. Я. Моральне виховання дошкільників. Освітній портал Класна Оцінка. URL: <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/moralne-vikhovannya.html> (дата звернення: 08.01.2023).

4. Кліш П., Хом'як А. Комунікативні вміння і навички як важлива складова професіоналізму педагога. Педагогічний пошук. №3, (95) 2017 .С-15-17

ФОРМУВАННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗДО

*Уляна ДУМЕНКО,
III курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Скоморовська І. А.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. Вивчення становлення міжособистісних взаємин дітей дошкільного віку визначається багатьма аспектами. Зокрема, у педагогічній психології зріс дослідницький інтерес до вивчення особистості дошкільного віку. На сучасному етапі перед дошкільною освітою стоїть безліч завдань з реалізації на високому рівні широкого спектра освітніх послуг. Основні вимоги до змісту освітньої програми дошкільної освіти вказують на важливість забезпечення повноцінного розвитку особистості, а також необхідність охоплення такої освітньої галузі як соціально-комунікативний розвиток особистості дитини [1, с.15].

Формування міжособистісних взаємин дітей дошкільного віку в ЗДО, розглядається як ресурс успішної соціалізації та є найважливішою частиною підготовки до шкільного навчання, а також значною мірою впливає на успішність у спілкуванні та особистісний розвиток дошкільників. Своєрідність розвитку міжособистісних взаємин дітей позначається на їх соціальному самопочутті та соціальній адаптації. Також, порушення у розвитку міжособистісних взаємин, які інколи виникають у період дошкільного дитинства, можуть у майбутньому виявлятися у тому, що вже доросла людина не зможе вибудувати взаємини або буде конфліктувати з оточуючими, досягати бажаного у спілкуванні, або загалом матиме труднощі при взаємодії з іншими людьми.

Аналіз останніх досліджень. У психолого-педагогічній науці останніх років знаходимо чимало робіт, присвячених дослідженню проблем становлення міжособистісних взаємин дітей дошкільного віку в ЗДО, а саме у напрацюваннях: Н. Басюк, І. Бех, А. Богуш, О. Кононко, В. Кузьменко, С. Кулачківська та ін. Науковці звертають увагу на необхідність максимального використання виховних можливостей ранніх періодів життя у формуванні особистості дитини.

Мета статті – теоретично обґрунтувати ефективність педагогічних умов формування міжособистісних взаємин дітей дошкільного віку в ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Міжособистісні взаємини – складний і багатоплановий процес становлення та розвитку контактів і зв'язків між людьми. Період дошкільного дитинства є найбільш сприятливим для формування дитячих взаємин. Саме у дошкільному віці, як зазначають дослідники, у процесі спілкування дитини з оточуючими формуються складні міжособистісні взаємини, що впливають на розвиток їх особистості [2, с.3].

Т. Кадикова зазначає, що міжособистісні взаємини – це комунікативно-регулятивний процес, у якому відбувається передача соціальних цінностей із регулюванням їх засвоєння соціальною системою [4, с.199]. А. Яковлев зазначає, що жодну діяльність неможливо здійснювати без міжособистісних взаємин. Він наголошує на тому, що міжособистісні взаємини потрібні для встановлення взаємодії, яка була б благополучною для процесу діяльності [5, с.19].

Дошкільне дитинство – період залучення дитини до світу людських цінностей, встановлення перших стосунків із людьми. Майже у кожній групі ЗДО мають місце складні міжособистісні стосунки вихованців. Діти ображаються, дружать, сваряться, миряться, б'ються, надають допомогу один одному. Рівень конфліктності та емоційної напруженості у сфері дитячих взаємин набагато вищий, ніж у дорослих.

У багатьох дошкільнят відбувається становлення та закріплення негативного ставлення до інших, яке з великою ймовірністю може мати сумні наслідки в майбутньому. Одним з головних завдань вихователя ЗДО є своєчасне визначення проблем у сфері міжособистісних взаємин та надання допомоги дитині щодо їх подолання.

У старшому дошкільному віці діти на основі взаємної симпатії створюють групи, що включають понад 3 особи. Характеристиками привабливості у старших дошкільнят є такі: дружлюбність, вміння організувати гру, справедливість, зовнішня привабливість, доброта. Серед характеристик «неприйнятих» дітей можна назвати такі як замкнутість, скромність, невпевнених у собі дошкільників.

Психолого-педагогічні особливості спілкування дошкільника включають такі аспекти :

1. Розвиток мовлення. Дошкільний вік є критичним для розвитку мовлення, діти вчаться висловлювати свої думки та почуття.

2. Навички соціальної взаємодії. Дошкільники навчаються встановлювати контакт з однолітками, дорослими, використовуючи вербальні та невербальні засоби спілкування.

3. Ігрова взаємодія. Успішна комунікації заснована на ігровій взаємодії, допомагає дітям висловлювати свої думки, бажання.

4. Розвиток самовираження. Важливо стимулювати дітей до самовираження, підтримувати позитивну атмосферу, читати та обговорювати книги, давати можливість висловлюватися дітям.

5. Розвиток комунікативних навичок. Діти повинні навчитися слухати інших, задавати питання, висловлювати думки без агресії, уміти виражати свої потреби.

Одним з основних факторів формування міжособистісних взаємин дітей є соціально-педагогічне середовище ЗДО, яке є умовою реалізації потреб дитини, що гармонізує її як особистість.

Соціально-педагогічне середовище ЗДО у процесі формування міжособистісних взаємин дошкільнят включає:

1. Матеріально-технічне забезпечення – це організація простору, що сприяє соціально-комунікативному розвитку дошкільнят; організація режиму; технічні засоби розвитку дітей; дидактичні матеріали.

2. Спеціально організовані соціально-педагогічні умови – це розробка педагогами різних засобів і методів, що дозволяють дошкільнику опинитися в умовах, що передбачають активну взаємодію з однолітками та дорослими, засвоєння моральних норм, становлення особистості дитини через її особистісне сприйняття.

3. Міжособистісні взаємини, як джерело розвитку міжособистісних відносин сприяє сприятливе середовище, що створено в ЗДО, яка дозволить дитині із задоволенням спілкуватися, навчатися та розвиватися (гуртки) [6, с.111].

Висновок. Отож, підсумовуючи можна стверджувати, що формування міжособистісних взаємин – це надзвичайно складний і багатоплановий процес встановлення контакту між людьми, а період дошкільного дитинства є найбільше сприятливий для формування дитячих взаємин. У результаті міжособистісної взаємодії дитина дізнається про світ, себе, засвоює певні норми, мову, норми взаємозв'язків дорослих, своїх однолітків, тому важливо створити сприятливе, позитивне середовище, спілкування та підтримку з боку дорослого, саме це допоможе розвивати соціальні навички та взаємини дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти України (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція 2021 р. 26с.
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» за заг.ред. О.В.Низковської. Київ, 2021. 256 с.
3. Богуш А, Варяниця Л., Гаврик Н., Курінна С., Печенко І. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Житомир, 2018. 368 с.
4. Кадикова Т. А. Ціннісні орієнтації та їх значення у структурі спрямованості особистості. *Науково – методичний збірник*. Київ, 2017. Вип. 15. С. 198-206.
5. Яковлев А. С. Пізнавальний розвиток дітей дошкільного віку в інтегрованому освітньому процесі. Київ, 2021. 27 с.
6. Квас О. Організаційно-педагогічні умови формування соціально-комунікативної компетенції старших дошкільників засобами ігрової діяльності. Київ, 2020. № 7. С. 6-12.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

*Ольга БЕРЕЗОВСЬКА,
III курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

Постановка проблеми. Питання психолого-педагогічної готовності дітей до шкільного навчання і справді є важливим, адже це вміння дитини не лише пристосуватися до реальних умов, які її оточуватимуть в школі, а й проявити себе, як особистість із стійкими інтересами та характером, із думкою та власним словом. Одним із завдань педагогів в ЗДО є надання дітям психологічної підтримки та підготовка їх до навчання в школі.

Необхідність формування в дошкільників готовності до школи, розвитку їх пізнавального інтересу та творчих здібностей задекларовано в Базовому компоненті дошкільної освіти (2021). Зокрема, тут зазначено компетентності, що сформовані у дитини в різних видах діяльності за освітніми напрямками: «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина в природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва».

Програма виховання та навчання дітей «Українське дошкільля», спрямована на орієнтування педагогів на особистісний розвиток кожної дитини. Міністерство освіти і науки України опублікувало Інструментарій оцінювання в якому ідеться про готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи – «Чарівні перетворення».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що тему: «Психолого-педагогічна готовність дітей передшкільного віку до навчання в школі» досліджували низка учених: А. Анастазі, Л. Артемова, А. Богуш, Н. Борисова, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Н. Гордій, О. Кононко, І. Корякіна, Г. Люблінська, Н. Пуресіна, Є. Скворочевська тощо. У їхніх працях докладно представлено різні аспекти організації з підготовки дітей до школи, методичні вказівки, принципи, закономірності, психологічні умови.

Мета статті - теоретично обґрунтувати психолого-педагогічну готовність дітей передшкільного віку до навчання в школі.

Виклад основного матеріалу. Розкриваючи питання готовності дітей до шкільного навчання, необхідно зазначити, що це важлива частина дитини. Дитинство поділяється на два періоди, коли дитина в дошкільному закладі здебільшого грає, і коли потрібно підтримувати дисципліну, режим, вимоги, реалізовувати освітні завдання. Для того, щоб цей поділ не викликав стресу, дитину слід готувати ще з дошкільного періоду.

Питання підготовки дитини до школи вперше теоретично обґрунтувалося чеським педагогом Я. Коменським в посібнику «Материнська школа». Син своєї епохи окреслював провідні характеристики готовності дітей відвідувати навчальні заклади, говорив про те, що батьки повинні віддавати своїх дітей до школи насамперед усвідомлено.

У дослідженнях психологів відмічається, що найбільш загальним показником готовності дитини до школи є стійке позитивне ставлення до шкільного навчання. Вважається, якщо дитина швидко адаптувалася, перейшла до навчання, легко знайшла нових друзів, вільно спілкується з вчителями та однолітками, то в цьому випадку можна говорити про повноцінну психологічну адаптацію дитини до школи.

Американський психолог А. Анастазі зробила значний внесок у факторний аналіз, діагностику психічного розвитку дітей. Поняття готовності

дітей до школи вчена трактувала, як оволодіння дитиною вміннями, здібностями, знаннями, які є ключовими в навчанні [3].

За дослідженнями П. Лернера, освітнє середовище – це «клімат», в якому дитина зростає, розвивається. Тому культивування має стати ядром для удосконалення освіти, уведення інновацій. Особливо, це стосується початкової освіти, де навчання є провідним, а також на дошкільну, де провідним видом діяльності є гра.[4]

Підготовка сучасної дитини дещо відрізняється від тієї, яка була декілька років назад. Воєнний час досить сильно вплинув на психічний та емоційний стан дітей. Найменші переживають цей час найскладніше. Симптоми стресу проявляються в дітей уже від трьох років. Тривожні діти мають у чотири рази більшу ймовірність того, що в них розвинеться депресія. Тому, перш ніж говорити про готовність дитини варто вирішити питання на психологічному рівні.

Поняття психолого-педагогічної готовності дітей до школи охоплює декілька компонентів:

1) Особистісна готовність – це те, чи визнає дитина себе як особистість, своє внутрішнє «Я», особу, яка належить світу, має обов'язки і права. Також, ставлення дитини до школи, до навчання у ній, чи прагне вона до пізнання, яка її роль як учня (учениці).

2) Мотиваційна готовність – передуює особистісній, адже має бути стимул прокидатися вранці, снідати і бігти на уроки, а там вже навчатися, спілкуватися з однолітками та дорослими. Відомо два види мотивації дітей до навчання: позитивна та негативна. Що перша, а що друга використовуються, проте важливо знайти «золоту середину» між ними двома.

3) Інтелектуальна готовність – розвиток образного та словесно-логічного мислення – вміння знаходити логічний зв'язок між предметами та явищами; розвиток уваги – вміння утримувати увагу та займатися однією справою протягом 15-20 хвилин; вміння розуміти інструкцію та слідувати її виконанню.[1]

4) Мовленнєва готовність. Готовність або неготовність дитини до початку шкільного навчання визначається рівнем його мовленнєвого розвитку. Загалом, мовленнєвий розвиток дітей шостого року життя ґрунтується на комплексному вирішенні завдань: формування звукової культури; лексичного запасу; граматичного ладу мовлення; зв'язного мовлення (діалогічного і монологічного).[2]

5) Емоційно-вольова готовність – дитина може вислухати дорослого, зрозуміти розмежування між навчанням і грою, тобто є час для навчання, де дитина сидить і виконує домашнє завдання, і час для ігор – вільний проміжок часу, розвантаження після розумового навантаження.

6) Соціально-психологічна готовність. Кандидат психологічних наук О. Чекстєре, яка зазначала, що, якщо дитина не готова до соціальної позиції школяра, то навіть при наявності необхідного запасу умінь та навичок, високого рівня інтелектуального розвитку, їй буде важко навчатися в школі. Першокласники успішні тільки тоді, коли їм цікаві заняття, але якщо інтересу немає і завдання виконують тільки за примусом, ця робота буде виконана недбало, швидко, із поганим результатом. [5]

7) Фізична готовність –це той рівень розвитку всіх систем організму, в якому щоденні навантаження не завдають шкоди дитині, не викликають

стресу і перевтоми. Це ще називають «резервом сили тіла» - ресурс, який дозволяє дітям почувати себе добре навіть при збільшенні навантаження.

Висновки. Отже, готовність дітей до школи є актуальною проблемою, оскільки саме у шкільний період інтенсивно продовжує формуватися та розвиватися особистість дитини, тому вкрай важливо, щоб вона була підготовлена до процесу систематичного навчання як фізично, так інтелектуально і соціально.

Список використаних джерел

1. Ковальчук В. Критерії психологічної готовності DOI: <https://psychologist.com.ua/articles/kriteriyi-psiologichnoyi-gotovnosti-do-shkoli>
2. Мовленнєва готовність дитини до навчання в школі DOI: <https://solotvino.irc.org.ua/news/13-13-23-20-03-2020/>
3. Психологічна готовність дитини до школи: сутність поняття та функціональні критерії
URL: https://vuzlit.com/727565/psiologichna_gotovnist_ditini_shkoli_sutnist_ponyattya_funktsionalni_kriteriyi
4. Савощенко Н. В. Роль освітнього середовища в забезпеченні активної навчальної діяльності учнів молодшого шкільного віку
URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100f0e0-fc58.docx.html>
5. Чекстєре О.Ю. Діагностика соціально-психологічної готовності до навчання / Оксана Чекстєре // Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія / за ред. С.Д.Максименка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2008. - Том.Х. - Вип.7. – С.558- 570.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗДО В КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Адріана МАРУСАЖ
І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Скоморовська І. А.
кандидат педагогічних наук, доцент

Постановка проблеми. В сучасних умовах суспільних відносин, підкорення їх потребам ринку, девальвації й релятивізації моральних цінностей, втрати виховних ідеалів, відчуження людей один від одного робить сьогодні проблему виховання все більш актуальною. Тому важливим є пошук ефективних форм, методів та засобів виховання нового покоління, зокрема дітей дошкільного віку в співробітництві ЗДО і сім'ї, адже важливою цінністю українського народу є сім'я як складна, динамічна, автономна система і невід'ємний елемент соціальної структури, що поєднує сучасне з минулим і

майбутнім. Зміни державної політики в галузі освіти спричинили визнання позитивної ролі сім'ї у вихованні дітей і необхідності взаємодії з нею.

Упродовж історії людства склалися два види виховання підростаючого покоління: сімейне й суспільне. Кожна з них є соціальним інститутом виховання і має свої можливості у формуванні особистості дитини. Здавна точиться дискусія, що є важливішим у становленні особистості: сім'я чи суспільне виховання (дитячий садок, школа, інші заклади) [3, с.304].

Над проблемою педагогічних основ сімейного виховання дітей працювали видатні педагоги: Т. Куликова, П. Лесгафт, М. Стельмахович, Т. Шеляг, О. Харчев та ін. З-поміж українських вчених, які досліджували різні аспекти проблеми сімейного виховання, є Т. Алексєнко, К. Журба, Т. Кравченко, Л. Повалій, В. Постовий, О. Хромова; питання взаємодії сім'ї та школи у вихованні дітей розглядалися у дослідженні О. Докукіної та ін.

Мета статті – розкрити поняття «сім'я» як соціально-психологічний феномен, а також пояснити важливість співпраці ЗДО і батьків, вплив на виховання дитини.

Виклад основного матеріалу. Сім'я і заклад дошкільної освіти – два суспільних інститути, які становлять фундамент майбутнього дитини. У них одна мета – виховувати здорову, соціально адаптовану, всебічно розвинену людину з високим інтелектуальним, творчим та духовним потенціалом. Водночас актуальна проблема взаємозв'язку дитячого закладу із сім'єю набуває сьогодні нового соціального звучання. Як відомо, ці зв'язки багатогранні. На першому плані наявні такі аспекти, як контакти з педагогічним персоналом та батьками, міжособистісна взаємодія, підхід до дитини як результат сумісних виховних і навчальних зусиль тощо. У дитячому садку дитина здобуває освіту, набуває вміння взаємодіяти з іншими дітьми та дорослими, організовувати власну діяльність. Від того, наскільки ефективно дитина опанує ці навички, залежить від ставлення сім'ї до дошкільної установи. Гармонійно розвинути дошкільника без активної участі його батьків в освітньому процесі навряд чи можливо [4].

У словнику педагогічних термінів визначено, що сім'я – соціальний статус, стійка форма взаємин між людьми, у межах якої здійснюється основна частина повсякденного життя людей [5].

Державна політика в галузі освіти підкреслює важливу роль сім'ї у вихованні дітей. Так, у п. 2 ст. 3 Закону України «Про дошкільну освіту» передбачено, що: «Держава надає всебічну допомогу сім'ї у розвитку виховання та навчання дитини; піклується про збереження та зміцнення здоров'я, психологічний і фізичний розвиток дітей» [2].

Слід зазначити, що у ст. 8 Закону України «Про дошкільну освіту» визначено певний обов'язок та роль сім'ї у дошкільній освіті:

- 1) сім'я зобов'язана сприяти здобуттю дитиною освіти у дошкільних та інших навчальних закладах або забезпечити дошкільну;
- 2) відвідування дитиною закладу дошкільної освіти не звільняє сім'ю від обов'язку виховувати, розвивати і навчати її в родинному колі;
- 3) батьки або особи, які їх замінюють, відповідають перед суспільством, державою за розвиток, виховання та навчання дітей, а також збереження їх життя, здоров'я та людської гідності [2].

У Базовому компоненті дошкільної освіти України визначено: «Найпершим суспільним середовищем для дитини стає заклад дошкільної освіти, метою якого є забезпечення гармонійного розвитку особистості

дитини, її фізичного і психічного здоров'я, виховання ціннісного ставлення до природного й соціального довкілля, до самої себе, формування механізмів соціальної адаптації. Базовий компонент дошкільної освіти спрямовує зусилля батьків, педагогів, психологів на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої особливості у дошкільному дитинстві, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини у дошкільні роки...» [1].

Єдність у вихованні, що здійснюють ЗДО і родина, забезпечує певну системність роботи, вироблення необхідних стереотипів у дитини. Водночас успішніше формуються моральні почуття та уявлення дитини, міцнішими стають навички та звички поведінки, а її життя – більш організованим, цілеспрямованим і радісним. Саме тому необхідним є новий підхід до проблеми взаємодії ЗДО і сім'ї, яка передбачає наявність у батьків відповідальності, а у вихователів – сімейної центрованості педагогічної діяльності, заснованої на розгляді дитини в контексті її родини. Основний шлях налагодження такої співпраці – організація освітньої взаємодії, результатом якої стане реалізація мети і принципів особистісно орієнтованої освіти дітей.

Важливо, щоб батьки стали активними помічниками та однодумцями вихователів, необхідно залучити їх до життя дитячого саду, постійно тримати в курсі всіх подій. Робота із сім'єю є складним завданням як в організаційному, так і в психолого-педагогічному аспектах, тому ЗДО має стати відкритим закладом, де батьки не тільки спостерігають за освітнім процесом, а й беруть активну участь у його житті, здійснювати вплив на розвиток педагогічної культури батьків. Заклад дошкільної освіти має спонукати до пильнішого вивчення запитів, потреб і вимог сучасної сім'ї, до розширення форм взаємодії з батьками чи особами, які їх замінюють.

Висновки. Педагогічне середовище розвитку дитини залежить від тісної взаємодії ЗДО і сім'ї, оскільки в сучасних умовах координацію виховних дій сім'ї покладено на освітні установи, тому від того, як організовано і реалізовано в ній роботу з батьками, залежить успішність процесу навчання і виховання дітей. Отож, важливою умовою ефективного виховання дітей є залучення батьків та усіх дорослих членів сім'ї до співпраці з педагогічним колективом, до активної участі в житті навчального закладу, групи, в яких перебуває дитина.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти // https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Закон України «Про дошкільну освіту» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
3. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкільця : У 3 частинах. – Ч. 2: [навч. посібник] / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 360 с.
4. Михайлицька О. І. Дитячий садок: перша школа життя. Дитячий садок. 2004. № 24. С. 5.

5. Шевченко Н. Ю. Права дитини – права батьків. Діти – батьки – сім'я. 2006. Вип. 5. С. 11-17.

ВПЛИВ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Марія ПЕТРЕНІЙ

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

*Науковий керівник – Скоморовська І. А.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. Спостереження за еволюцією суспільних процесів свідчить про зміни в освітніх стратегіях щодо формування життєвих компетенцій та цінностей особистості. Оскільки основи ціннісних орієнтацій закладаються в ранньому дитинстві, на цьому етапі особливо важливе співпраця у відношеннях між батьками та вихователями у вихованні дітей. Центральним аспектом активності дитини дошкільного віку є гра, в якій відбувається внесення ключових цінностей та сприяється фізичному та психічному розвитку малюка. Найбільше задоволення дошкільники відчують під час різноманітних ігор, які мають дидактичний характер.

У зв'язку з цим, одним із актуальних питань у дошкільній педагогіці є застосування дидактичних ігор як засобу формування пізнавальної компетенції та ціннісних орієнтацій особистості в освітньому процесі дошкільного закладу. Нормативні документи у сфері освіти, такі як Закон України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2025 року», а також «Базовий компонент дошкільної освіти» (БКДО), визначають всебічний розвиток особистості як обов'язкову складову освітнього процесу в дошкільних закладах. Освітні лінії БКДО «Гра дитини» та «Дитина в соціумі» націлені на розвиток життєвих компетентностей та формування ціннісних орієнтацій шляхом використання гри.

Аналіз останніх досліджень. Значну увагу значенню гри в житті дошкільників та організації ігрової діяльності у своїх працях приділили класики української педагогічної плеяди К. Ушинський, С. Русова, В. Сухомлинський. Доведено безумовну перевагу гри над іншими видами діяльності в процесі формування ціннісних орієнтацій особистості дошкільника (Л. Артемова, Т. Осокіна, О. Кошелівська, О. Стаєнна); визначено важливість ігор як засобу формування моральних цінностей дитини дошкільного віку (В. Наумчук, О. Богініч, Н. Пихтіна, Г. Дика, М. Чумарна).

Виклад основного матеріалу. У наш час існує різнопланове розуміння статусу дидактичної гри. Деякі вчені, такі як С. Максимюк, Н. Мойсеюк та Л. Сімоненко, вважають, що гра може сприяти досягненню освітніх цілей учнів через їх активну участь як суб'єктів навчального процесу. Це ставить дидактичну гру у рядок окремих методів навчання [2,3,5].

К. Пасічна розглядає ігровий метод як форму взаємодії між вчителем та учнями, яка базується на грі і призводить до досягнення дидактичних цілей та завдань навчання. Вона вважає, що під час ігрового навчання діти під керівництвом вчителя виявляють ініціативу, самостійність, засвоюють знання, вміння та навички, розвивають активну позицію та творчий стиль діяльності [4].

У працях А. Кузьмінського та В. Омелянка зосереджено увагу на тому, що дидактичні ігри належать до практичних методів навчання. У цих іграх діти потрапляють у спеціально створені, умовні ситуації, в яких необхідно знаходити вихід, використовуючи вже сформовані знання [1].

Стимулювання і мотивація до навчання визначають метод дидактичних ігор як самостійну групу. Вони виходять за межі традиційної класифікації методів навчання, оскільки поєднують елементи словесних, наочних і практичних методів, а також мають власні особливості. Основна з них - це поєднання ігрової та навчальної діяльності дітей.

Згідно з дослідженнями Н. Мойсеюка, С. Максимюка, А. Нісімчука, О. Падалки, дидактичні ігри належать до методів стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності. Ці ігри спрямовані на формування позитивних мотивів навчання, стимулювання пізнавальної активності та сприяння збагаченню учнів навчальною інформацією [2,3,5].

Метод дидактичної гри складається з різноманітних структурних елементів. В психолого-педагогічній літературі досліджувалася проблема виділення цих компонентів, зокрема в працях О. Савченка та Л. Сімоненка. Основними складовими дидактичної гри є діяльність та умовність. Діяльність розглядається як форма активного взаємодії дитини з навколишнім середовищем, тоді як умовність визначається як характеристика імітації дійсності, тобто діяльність, що усвідомлюється як «неправдива», «фіктивна». За думкою автора, не кожна діяльність у умовній ситуації може вважатися грою. Гра може стати дидактичною лише в тому випадку, якщо навчальний матеріал або його частина може стати основою для змісту гри: зазвичай, освітній матеріал виступає як зміст умовного компонента, а розвиваючі завдання - як зміст діяльнісного компонента [5].

Необхідними умовами в дидактичній грі є:

1. Систематична увага педагога до розвитку у дітей сенсорних умінь і навичок, таких як уміння розрізняти фігури за будовою, розміром, пропорційністю, уміння порівнювати, уявляти, відтворювати, видозмінювати тощо.

2. Використання різноманітних ігор та вправ з математичним змістом, які поступово ускладнюються та вимагають активної розумової діяльності.

3. Керівництво діяльністю дітей, спрямованою на стимулювання активності, ініціативи, творчості, бажання досягти кращих результатів. Це може включати спільну гру з дитиною, участь у грі, організацію ігор у підгрупах, ігор-змагань, оцінювання результатів.

Висновки. Метод дидактичної гри має свою власну структуру, в якій всі компоненти тісно пов'язані між собою. Відсутність хоча б одного елемента може призвести до руйнування гри, перетворюючи її на просте виконання вказівок або вправи. На відміну від прямого формулювання дидактичного завдання, у цьому методі завдання виражається через ігровий сюжет, визначаючи ігрові дії, які стають завданням самої дитини. Це спонукає бажання та потребу дитини у вирішенні завдання, активізуючи ігрові дії.

Список використаних джерел

1. Кузьмінський А. І. Педагогіка: підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 418 с.
2. Максимюк С. П. Педагогіка: навчальний посібник / С. П. Максимюк. – К. : Кондор, 2009. – 670 с.
3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – К., 2003. – 615 с.
4. Пасічна К. Кольорові числа – ключ до засвоєння математичних знань. Практичні аспекти використання паличок Джорджа Кюїзенера / К. Пасічна // Дитячий садок. – 2016. – жовт. (№ 19). – С. 4–22.
5. Сімоненко Л. Ю. Статус дидактичної гри у навчальному процесі у вищих закладах освіти / Л. Ю. Сімоненко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – Ч. III, № 15. – С. 138 – 143.

ІГРОВА ТЕРАПІЯ У ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ ДЛЯ СТИМУЛЯЦІЇ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ

*Єлизавета КИРНИЦЬКА,
III курс ОР бакалавр, факультет педагогіки,
психології та соціальної роботи
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
науковий керівник – Палагнюк О. В.,
кандидат психологічних наук*

В сучасному світі, де діти все більше зазнають травмивного впливу та переживають стрес, важливо створити для них простір для вільного вираження власних почуттів та емоцій. Ігрова терапія, в основі якої лежить використання ігрових технік для психологічної підтримки та розвитку дітей, стає все більш популярною й ефективною формою терапії та, водночас, нетрадиційним методом подолання мовленнєвих порушень.

Ігрова діяльність як провідний вид діяльності в дошкільному дитинстві, у низці наукових джерел трактується як необхідна умова всебічного розвитку особистості та інтелекту, зберігаючи при цьому статус ефективного засобу корекції різноманітних мовленнєвих дефектів дітей [3; 6]. Крім того, для дітей з особливими освітніми потребами ігрова терапія виступає важливим інструментом стимулювання їх розвитку в цілому, що перш за все сприяє засвоєнню дітьми навичок соціальної взаємодії, сприяє фізичному та когнітивному розвитку, а також допомагає вправлятися з емоційними та поведінковими проблемами.

Так, гру можна вважати містком між конкретним досвідом та абстрактним мисленням, де особливо актуальною й важливою є символічна її функція. У грі дитина за допомогою конкретних предметів, що часто виконують й символічне значення, на сенсомоторному рівні прямо чи опосередковано демонструє те, що вона коли-небудь відчувала, переживала [1;

2; 5]. При тім, важливо наголосити, що мовлення за цих обставин можна справедливо вважати чи не найважливішим засобом передачі соціального досвіду від дорослих до дітей і проявом особливостей його засвоєння малюками в процесі гри.

В останні роки кількість дітей з мовленнєвими труднощами неухильно зростає, що пов'язано з недостатньою увагою до формування мови й мовлення зі сторони батьків і педагогів та відсутністю структурованого позитивного мовленнєвого спілкування між батьками і дітьми. Тому логопедична робота з активізації мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку тісно пов'язана з сучасними реаліями. Мовлення – це особлива здатність людини, розвиток якої найбільш концентровано відбувається в дошкільні роки і має значний вплив на весь хід подальшого психічного розвитку. Мовлення відіграє особливу роль у психічному розвитку дитини. Тому своєчасний розвиток мовлення у дітей молодшого дошкільного віку має особливе значення [4; 6].

Шкідливі передумови, наявність недостатнього спілкування з дорослими викликає порушення мовлення і вимагає логопедичної допомоги [2; 5]. Разом з тим, логопедична робота зі стимулювання мовленнєвої активності дитини – досить тривалий і складний процес, що включає в себе низку різних напрямків та видів роботи, в тому числі корекційну, виховну і розвивальну. При здійсненні логопедичної роботи зі стимулювання мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку як одну з найефективніших використовують гру.

Гра як потужний інструмент терапії включає два рівні, а саме: рівень, який видимий для дітей, що полягає у розвагах та цікавій діяльності, а також рівень, який бачать логопеди, що забезпечує життєво важливе «зцілення» дітей через гру. Дослідження показують, що включення гри в процес логопедичного процесу може покращити важливі соціальні навички спілкування, залучаючи дитину в підтримуюче середовище, яке мінімізує негативний вплив неприємних та непередбачуваних соціальних ситуацій та готує дитину до використання демонстративної й рольової взаємодії з добровільно залученою дитиною, що забезпечує більший комфорт та підтримує достатній рівень мотивації для подолання цих перешкод [1; 3; 6].

Стимулюючі логопедичні заняття можуть проводитися в ігровій формі, але мають певну структуру. Вони включають вступну та мотиваційну частину, ігри на формування словника та фразових висловлювань, пальчикову гімнастику та вправи на формування візуально-аудіального сприйняття. Також включені наступні частини програми: пальчикова гімнастика та артикуляційна гімнастика. Дихальні вправи стимулюють бажання дитини рухатися і підспівувати [2; 4]. Дітей заохочують співати в музичній кімнаті. Пальчикові ігри та фізичні вправи стимулюють розвиток рухових центрів головного мозку. Чим дрібніші та складніші рухи пальців, тим більше ділянок мозку задіяно. Ігри з пальчиками рекомендуються дітям будь-якого віку.

Досить ефективним методом стимулювання мовленнєвої активності у дітей молодшого дошкільного віку виступає піскова терапія. Адже пісочниця – дуже знайоме місце для дітей: там вони спілкуються, взаємодіють, відчують безпеку. Гра в піску сприяє формуванню зв'язного мовлення, цілеспрямованості та оздоровлення в цілому [1; 2; 3]. Ефективними також є практичні методи організації дітей при іграх в телефон та настільно-друковані ігри [3].

Підходи на основі гри зосереджені на створенні природнього стимулюючого середовища, яке підвищує можливості для непрямого навчання, розширює словниковий запас, покращує синтаксис та морфологію, а також сприяє формуванню навичок аудіювання. Логопедична терапія на основі гри дає також можливість залучати батьків до терапевтичного процесу, використовуючи методики, які можна застосовувати непомітно в їхніх щоденних рутинних взаєминах, надаючи додаткової осмисленості конкретних навичок їхньої дитини [2; 4; 6].

Найпростіші іграшки – це можливість засвоїти дитиною причинно-наслідкових ланцюгів зовнішнього світу. Ігрові предмети та дії є чудовими мотиваторами, які можна використовувати для розвитку експресивного мовлення. Включаючи ігрові дії в логопедичні сеанси, можна сприяти корекції і розвитку мовлення та навчання мови більш захоплюючим й ефективним способом [1; 4; 5].

Отож, спираючись на наукові дослідження фахівців в галузі логопедії можна підсумувати, що описані підходи до застосування ігрової діяльності у логопедичній практиці, характеризуються як потужні засоби стимуляції мовленнєвої активності дітей молодшого дошкільного віку, що активно сприяють активізації, поповненню словникового запасу у дітей, розвитку їхніх розумових процесів; прояву дитячих емоцій через мовленнєве опосередкування; покращенню їхньої дрібної моторики; розвитку рухливості органів артикуляції та дихання, а також розвитку дітей в цілому.

Список використаних джерел

1. Єлік А. В. *Прийоми стимуляції мовленнєвої активності у дітей дошкільного віку з порушенням мовленнєвого розвитку*. Магістерські студії : альманах. Херсон : ХДУ, 2021. Вип. 21. С. 229-231.
2. Марченко І. С. *Напрямки логопедичної роботи з дітьми раннього віку із затримкою мовленнєвого розвитку*. Журнал «Логопедія» № 5. 2015. С.46-52.
3. Савченко М. *Вплив ігрової діяльності на виховання самостійності в дітей дошкільного віку*. Наука і освіта. 2011. № 4. С. 358-361. URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3747/educ_2022_08_0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Тур Л. В. *Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників*. Харків : ВГ «Основа», 2016. С. 41-44. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7b4afdcd-4626-4a3a-9013-58f03fdf9263/content>
5. Assaf N. *Why play-based speech therapy?* 2023. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/why-play-based-speech-therapy-nemah-assaf>
6. Breglia E. *The benefits of play-based speech therapy*. 2021. URL: https://www.mabletherapy.com/blog/2021/07/19/play-based-speech-therapy-what-is-it-and-what-are-the-benefits?hs_amp=true

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРО ЗДОРОВЕ ХАРЧУВАННЯ

*Наталія КОС, Катерина ГОШОВСЬКА,
II курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко Н.В.
доктор педагогічних наук, професор*

Актуальність дослідження. У сучасному світі турбота про здоров'я дітей стала однією з ключових пріоритетних задач. Здорове харчування відіграє важливу роль у формуванні здорового способу життя, особливо в ранньому віці, коли формуються основні звички та уявлення про правильне харчування. У зв'язку з цим, формування уявлень дітей старшого дошкільного віку про здорове харчування набуває особливої актуальності.

Мета статті – теоретично обґрунтувати ефективність педагогічних умов, які забезпечують формування уявлень дітей старшого дошкільного віку про здорове харчування.

Виклад основного матеріалу. Сучасні вимоги до виховання дітей включають не лише педагогічні, а й медичні аспекти, оскільки харчування впливає на фізичний, психологічний та емоційний стан дитини. Згідно з дослідженнями, важливо забезпечити раціональне та збалансоване харчування дітей у дошкільних закладах. Визначальний вплив мають створені належні умови в закладах дошкільної освіти у руслі її сучасних завдань, які обґрунтовані у БКДО(2021). Зокрема, зазначено, що у кожному ЗДО слід створити необхідні умови для формування уявлень дітей про здорове харчування. [1]

Гігієністи та дієтологи харчування однозначно стверджують у галузі формування навичок здорового способу життя, що харчування є запорукою життєдіяльності організму, забезпечуючи для нього енергію, необхідну для її витрати впродовж певних циклів життєдіяльності людини. [2,3]

На основі здійсненої низки наукових досліджень, які адаптували до різних умов життя, праці та побуту, ученими встановлено взаємообумовлені взаємозв'язки між правильним харчуванням та забезпеченням умов для стабільного функціонування внутрішнього середовища організму людини, а також діяльністю його різних органів і систем.

Нормативно – правові засади реалізації проблеми дослідження в діяльності ЗДО України на доведення актуальності сформульованих нами педагогічних умов розглянуто низку чинних документів. А саме - Постановою Кабінету Міністрів України Постанова 305 від 24 березня 2021 року, якою затверджено норми та Порядок організації харчування у ЗДО, норми споживання основних груп харчових продуктів згідно розпорядку дня роботи ЗДО. [4]

Зокрема, у документі наголошено на тому, що енергетична цінність їжі (вміст макро- і мікроелементів) у закладах дошкільної повинна відповідати загальним віковим потребам дітей згідно з нормами ,

визначеними МОЗ. Злакові, зернові, бобові та картопля враховуються в загальну масу порцій злакових, бобових та картоплі для всіх прийомів їжі. Важливо, що для дітей з харчовою алергією на молоко та молочні продукти для харчування пропонується молоко безлактозне або рослинні напої.

Отже, до одного із визначальних правил здорового харчування та його раціональності в ЗДО відносили різноманітність продуктів у раціоні дитини, що позитивно впливає на його харчову цінність, взаємозбагачуючись відсутніми компонентами. Щодо принципів здорового харчування дітей дошкільного віку, батьків слід знайомити з тим, що вони дещо різняться із принципами харчування дорослої людини. Насамперед, це - співвідношення між енергетичною цінністю продуктів харчування та енерговитратами дорослого організму: потреби дітей у харчових речовинах обернено пропорційні до їхнього віку, адже молодий організм посилено зростає та розвивається, а його м'язова активність підвищує загальні енергетичні витрати.

Отже, формування уявлень дітей старшого дошкільного віку про здоровий спосіб життя слід проєктувати у руслі поняття здорове харчування, оскільки його справедливо визнано одним із найважливіших чинників забезпечення здорового способу життя і, відповідно культури здоров'я загалом.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. К. : Освіта, 2021.
2. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Львів, 2023. 446 с.
3. Гнізділова О.А. Формування здоров'я збережувальної компетенції у дітей дошкільного віку. ПНПУ. 2013.185 с.
4. Постанова «Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку» від 24 березня 2021 № 305.

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ОРІЄНТОВАНИХ НА СТАЛІЙ РОЗВИТОК

*Ірина КУРИК,
IV курс ОР бакалавр, факультет педагогіки,
психології та соціальної роботи
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
науковий керівник – Рудницька-Юрійчук І.Р.,
кандидат педагогічних наук, асистент*

Сталий розвиток – загальна концепція щодо необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному та здоровому довкіллі. Іншими словами, це економічна стабільність, екологічна цілісність та соціальне благополуччя. Освіта для сталого розвитку є особливо значущою

в перші роки життя людини, саме тоді, коли формуються основні звички та моделі соціальної поведінки. Головними результатами освіти для сталого розвитку є свідоме, відповідальне та самостійне виконання дитиною соціально, економічно та екологічно доцільних дій; наявність ціннісних орієнтацій щодо гармонізації взаємин, культури ресурсозбереження, самооцінки та самоконтролю власної поведінки [2].

Згідно із Базовим компонентом дошкільної освіти 2021 р., компетентність виступає результатом дошкільної освіти; надбання особистості у фізичному, психічному, соціальному і духовному розвитку. Перелік компетентностей, орієнтованих на сталий розвиток, зазначено в інваріативній складовій освітнього напрямку «Дитина в природному довкіллі»: емоційно-ціннісне ставлення (мотивація на цінності сталого розвитку, небайдужість до природоохоронних заходів та дружнє ставлення до оточення); знання (елементарних екологічних, економічних та соціальних понять та дій, їх мету та необхідність); навички (раціональне використання ресурсів, підтримка гармонійних взаємин з людьми) [1].

Крім того, в Державному стандарті дошкільної освіти акцентовано на участь батьків у освітньому процесі, від чого залежить закріплення сформованих дій вдома, у побуті, залученість та бажання дітей слідувати цінностям сталого розвитку [1]. Батьки разом із педагогами та дітьми беруть участь у різноманітних заходах із озеленення та прибирання території; сортування сміття; збору макулатури, пластику та батарейок; виготовлення з викидного матеріалу різноманітних речей з метою вторинного їх застосування; використання екологічно безпечних матеріалів; ресурсозбереженні (води, електроенергії) – демонструючи при цьому власний приклад відповідальної, розумної поведінки щодо заощадження ресурсів у повсякденному житті та довкілля у власній місцевості. Крім того – надання дітям інформації та ознайомлення їх з явищами, використовуючи мультимедійні матеріали, демонстраційні картинки, художні твори, бесіди, спостереження, досліди, екскурсії.

У структурі парціальної освітньої програми «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» (автори Наталія Гавриш та Олена Пометун) для формування у дітей 6 року життя компетентностей, орієнтованих на сталий розвиток, відведено такі три теми екологічної, економічної та соціальної сфер: «Спілкування» (знання важливості гармонійних взаємин та способи їх налагодження, доречне застосування етикетних норм); «Ресурси» (навички доцільного використання іграшок, паперу, води, електроенергії та знання їх необхідності); «Подарунки» (цінність природних дарів та добрих взаємин, дарування подарунків, здійснення приємних вчинків, вживання добрих та приємних слів). Кожна тема конкретизована трьома підтемами [2; 3].

Засвоєння вищезазначених аспектів передбачає проведення навчально-розвивальної роботи із застосуванням тематичних днів (форми реалізації освіти для сталого розвитку). У структуру тематичного дня входять всі види діяльності протягом дня, режимні моменти. Тобто, відбувається залучення певної тематики дня до всіх видів діяльності та освітніх ліній. Тематичний день є першим з двотижневого проживання дітьми підтеми, метою якого є розвиток первинних дій та усвідомлення необхідності їх виконання [2].

На ранкових заходах відбувається представлення ідеї та теми дня з використанням наочності, проблемних запитань; започаткуванням ритуалів [4].

Заняття першої половини дня, як правило, є інтегрованим та поєднує декілька освітніх ліній, одна з яких є провідною. Дана форма роботи має чітку структуру, починається з мотивації на пізнання інформації та зацікавлення до теми шляхом читання або розповідання стартового тексту з унаочненими персонажами, тим самим створюючи ситуацію занепокоєння, проблему обговорення. Далі відбувається самодослідження дітьми власної поведінки, що є обов'язковим елементом заняття. В основній частині заняття дії обговорюються, визначаються наміри та практично здійснюються [4].

На прогулянці та заходах другої половини дня відбувається відпрацювання та закріплення дій за допомогою ігрової діяльності та ситуацій [4].

З метою перевірки засвоєння дітьми компетентностей та їх динаміки використовується аудит (вступний та підсумковий) – метод самодослідження дитиною та її батьків власного стилю поведінки та отриманого досвіду через запитання та заповнення карток, тим самим позначаючи свій рівень володіння навичками. Це є обов'язковою частиною вивчення кожної з підтем [2; 3].

Отже, результатом освіти для сталого розвитку у дошкільному віці є набуття компетентностей, орієнтованих на сталий розвиток (знань, емоційно-ціннісного ставлення, навичок), перелік яких зазначений в Базовому компоненті дошкільної освіти України (2021 р.). Зміст освітньої роботи з дітьми дошкільного віку, спрямованих на сталий розвиток, зазначений в парціальній освітній програмі та навчально-методичному посібнику «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку». Навчально-розвивальна робота передбачає проведення тематичних днів. Методом фіксації рівня володіння компетентностями є аудит.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти : затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021. № 33.
2. Гавриш Н., Пометун О. *Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку* : парціальна програма для закладів дошкільної освіти. Київ. 2019. 31 с. URL: <http://zolotipivnik.in.ua/wp-content/uploads/2020/02/partsialna-programa-doshkilnyatam-osvita-dlya-stalogo-rozvytku.pdf>
3. Гавриш Н., Саприкіна О. Перші кроки впровадження у дошкільних закладах України освіти для сталого розвитку. *Початкова школа*. 2014. № 10. С. 55-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psh_2014_10_21
4. *Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку* : навч.-метод. посіб. для дошкільних навч. закладів / Гавриш Н., Саприкіна О., Пометун О.; за заг. ред. Пометун О. Дніпро : «ЛІРА», 2014. 120 с. URL: <http://bilatserkva-dnz9.edukit.kiev.ua/Files/downloads/1043434.pdf>

**ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ
ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

*Неля ШВЕД,
I курс ОР магістр,
факультет дошкільної
та початкової освіти, історії та мистецтв
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка
науковий керівник – Онищук І. А.,
доктор педагогічних наук, доцент*

Пріоритети розвитку суспільства, оновлення усіх сфер його соціального й духовного життя передбачають осучаснення змісту освіти шляхом гуманізації її цілей і принципів, передусім, починаючи з першої – дошкільної.

У нормативних документах (Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства» та ін.) визначено головну цінність освітнього процесу – особистість дитини. Проблеми розвитку особистості висвітлено у працях вчених (Л. Артемова, А. Богущ, Н. Гавриш, О. Кононко, Н. Лисенко, В. Ляпунова, М. Машовець, Л. Пісоцька, Т. Піроженко, О. Рейпольська та ін).

З-поміж широкого спектру означеної проблеми фахівці визначають значущість формування професійної готовності вихователя до інноваційної діяльності, оскільки саме від рівня фахової підготовки нової генерації майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, їхньої готовності до інноваційної діяльності залежить успішний розвиток зростаючої особистості.

Важливо зазначити, що фахівці акцентують увагу на залежності ефективності освітнього процесу в закладі дошкільної освіти від якості підготовки нової генерації педагогічних кадрів, оскільки вихователь – значущий дорослий, особистість, від якої залежить певною мірою розвиток особистісних цінностей, набуття життєвого соціального досвіду та зростання особистості загалом.

Значущість проблеми та необхідність її детального вивчення об'єктивувало тему наукового дослідження.

На сьогодні підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти тлумачиться вченими (Г. Беленька, О. Богініч, З. Борисова, Л. Здаевич) як багатофакторна структура, головне завдання якої полягає в набутті кожним студентом особистісного смислу діяльності, формуванні фахової майстерності, постійно зростаючому інтересі до роботи з дітьми та їх батьками, а також у розвитку успішності в діяльності.

У дослідженні Г. Троцько доведено, що професійно-педагогічна підготовка є системою, тобто такою, що характеризується взаємозв'язком і взаємодією структурних та функціональних компонентів, сукупність яких забезпечує формування особистості студента відповідно до поставленої мети – вийти на якісно новий рівень готовності студентів до професійної діяльності [3, с. 11].

За Т. Танько наводить одне з найбільш повних визначень поняття професійної підготовки, зауважуючи, що це – система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок, умінь і професійної готовності, що водночас визначається як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до здійснення певної професійної діяльності та прагне її виконати.

Підготовка, насамперед професійна, на думку фахівців це володіння системою професійних знань, яку утворюють:

1) загальнокультурні знання – знання про людину, її становлення, розвиток, розвиток у реальній соціокультурній дійсності; спеціальні знання з культурології, соціології, етики, естетики, економіки, права;

2) психологічні знання – знання загальних характеристик особистості: спрямованості, характеру, темпераменту, здібностей та ін.; особливостей перебігу психологічних процесів (мислення, пам'ять, уява та ін.); методів психологічного дослідження закономірностей навчання і виховання; особливостей засвоєння навчального матеріалу відповідно до індивідуальних та вікових характеристик; уміння застосовувати набуті знання в педагогічній діяльності;

3) педагогічні знання – знання основних теорій формування й розвитку особистості, принципів педагогіки і психології, конструювання навчально-виховного процесу; розвиток педагогічної і психологічної науки, професійної підготовки, позитивних та негативних сторін своєї професійної діяльності тощо;

4) знання з методики викладання предметів, методики виховної роботи, дидактики, педагогічної техніки.

На часі створення та впровадження інновацій в систему вищої освіти на основі методології інноватики та її адаптації до сучасних реалій. Вирішення окреслених завдань значною мірою залежить від інноваційного потенціалу педагога, зокрема й майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, його готовності до інновації. За визначенням науковців, педагогічна інноватика є самостійною галуззю педагогічної науки, вченням про створення педагогічних нововведень, їх оцінку й освоєння педагогічною спільнотою, а також застосування на практиці. Так, фахівці пропонують класифікувати нововведення за такими параметрами:

- місце появи (наука або практика);
- час виникнення (ступінь очікуваності, прогнозування і планування – очікувані й несподівані, планові й позапланові);
- можливість упровадження (такі, що впроваджуються порівняно легко, й ті, що складними для впровадження);
- галузь педагогічних знань (дидактичні, історико-педагогічні);
- ступінь новизни (абсолютні й відносні);
- міра перетворення педагогічних процесів (унесення кардинальних або ж часткових змін);
- належність до педагогічної системи (системні й несистемні);
- оригінальність (оригінальні й неоригінальні) [1; 3].

До основних функцій інноваційної педагогічної діяльності належить зміна компонентів педагогічного процесу, їхнє оновлення відповідно до сучасних вимог – мети, змісту, форм, методів, технологій, засобів, системи управління тощо. Результатами або ж «продуктами» інноваційної педагогічної

діяльності, як зазначають фахівці, є нововведення, які призводять до позитивних змін у системі освіти й, водночас, слугують чинниками її розвитку. Інноватика в системі освіти пов'язана з нововведеннями, їхньою оцінкою, засвоєнням та реалізацією на практиці професійної педагогічної діяльності [1; 2; 3].

Отже, інноваційна освіта поступово стає домінуючою тенденцією в усьому світі, виступає альтернативою традиційній, знаннєвій парадигмі. У зв'язку з цим нова модель освіти покликана володіти такою якістю, як інноваційність. Зокрема, важливим завданням ЗВО є підготовка майбутніх вихователів до інноваційної педагогічної діяльності. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в пошуках ефективних форм, методів і прийомів оптимізації досліджуваного феномену.

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності: теорія і методика. Рівне: Видавець О. Зень, 2017. 372 с.
2. Онищук І. А. Особливості підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до творчості з орієнтацією на культуру самовираження суб'єктів освітнього процесу. Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка. Серія «Педагогіка» / за заг. ред. А. М. Ломаковича, В. Є. Бенери. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2018. Вип. 10. С. 78–87.
3. Троцько Г.В. Професійно-педагогічна підготовка студентів до виховної роботи в школі. Харків: Основа, 1995. 241 с.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*Анна СТРУК,
III курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н. Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Питання психологічної готовності здобувачів до майбутньої професійної діяльності є актуальним. Прискорений темп розвитку сучасного суспільства та стрімка зміна соціально-економічних умов вимагають високої якості професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема у галузі дошкільної освіти. Щоб ефективно впоратися із сучасними викликами, майбутні вихователі повинні мати не лише фахові навички, але й високий рівень психологічної готовності до професійної діяльності.

Психологічна готовність здобувачів є ключовим фактором, який визначає їхню успішність в обраній галузі. Цей аспект виступає особливо важливим у процесі виховання, де висока емоційна складова та вміння працювати з дітьми визначають успіх професійної діяльності.

Формування психологічної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності – складний і багатогранний процес, що включає формування професійної спрямованості, професійних знань, умінь і навичок, а також якостей особистості, необхідних для успішної професійної діяльності. Формування професійних компетентностей у ЗВО забезпечується з допомогою таких форм: вивчення теоретичних дисциплін, що пов'язані з майбутньою професією. Студенти повинні оволодіти основами педагогіки, психології та методиками навчання та виховання дітей дошкільного віку. Практична підготовка студентів: студенти повинні мати можливість набувати практичних навичок під керівництвом досвідчених викладачів.

Особистісні якості - це сукупність психічних якостей людини, які впливають на її успішність у професійній діяльності. Формування особистісних якостей студентів, необхідних для успішної професійної діяльності забезпечується у таких напрямках [1]: моральне виховання студентів. Студенти повинні мати чіткі моральні принципи, які лежать в основі їх професійної діяльності. Розвиток творчих здібностей студентів: вихователь має бути творчою особистістю, здатною самостійно вирішувати проблеми. Формування психологічної готовності студентів до взаємодії з дітьми: педагог повинен розуміти психологічні особливості дітей, щоб будувати з ними ефективні стосунки.

Виділяємо три етапи формування професійної ідентичності студентів ЗВО[2]:

- 1) початковий відбір: студент уперше знайомиться з професійним світом;
- 2) підтвердження/відмова від первинного вибору. На цьому етапі професійні уподобання студента можуть суттєво змінюватися;
- 3) реалізація оригінального вибору в діяльності: студент починає асимілюватися зі своєю професійною діяльністю.

Для підтвердження основної мети наукової роботи було проведено дослідження щодо розуміння змісту та психологічних особливостей навчальної мотивації здобувачів у процесі професійної підготовки, що включало анкетування за такими методиками: опитувальник «Впевненість у собі» С. Райдаса та методика Т. Елерса «Діагностика мотивації до успіху» [3, 4].

Респондентами виступили студенти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» віком від 18 до 22 років. Наше дослідження розпочалося із заповнення редактора Google Forms, який дозволяє створювати опитування з різними формами та типами питань.

1. Опитувальник «Впевненість у собі» Спенсера Райдаса містить 30 тверджень, які дають змогу описати різні типи поведінки особистості. Також відповіді на запитання охоплюють п'ять ступенів співвідношення[4]:

- 1 - "зовсім не характерний для мене, опис невірний";
- 2 - "досить не характерно для мене - швидше ні, ніж так";
- 3 - "частково характерно, частково не характерно";
- 4 - "досить характерно для мене - скоріше так, ніж ні";
- 5 - "дуже характерний для мене, опис дуже вірний".

2. Методика «Діагностики мотивації до успіху» Т. Елерса.

Мета : методика призначена для діагностики особистісної мотивації успіху [3].

Інструкція для учасників дослідження. Вам пропонується 41 обставина, дайте відповідь на кожну з них «ТАК» чи «НІ», які записано в «бланку тверджень».

Після проведення діагностики нами визначено рівень мотивації досліджуваних. За результатами діагностики констатуємо, що студенти мають достатньо високу навчальну мотивацію: спрямованість на отримання знань, оволодіння професією.

Результати емпіричного дослідження мотивації вказують на тісний зв'язок між рівнем мотивації студентів і їхньою психологічною готовністю. Виявлено, що студенти з високою мотивацією схильні до більш інтенсивного професійного розвитку та позитивного ставлення до майбутньої професії.

Після детального вивчення навчальної мотивації здобувачів ми дійшли наступних висновків: згідно з методикою «Впевненість у собі» С. Райдаса, кінцевий результат середнього значення впевненості слід розуміти як адекватне уявлення про те, над чим здібні студенти можуть працювати ефективно, а де варто прикласти більше зусиль. Отримані показники впевненості студентів закладу вищої освіти засвідчують про достатній рівень сприйняття своїх здібностей та стабільність власного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку : становлення фахівця та рухових дій дітей дошкільного віку. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. Зб. статей. К: РВВ КГУ, 2014. Вип. 41. Ч. 6. С.219-223.

2. Лукіяничук А. М. Проблема ідентифікації у професійному становленні студентів вищого навчального закладу I-II рівнів акредитації педагогічного профілю. URL:

<https://scholar.google.com/citations?user=1svKOx4AAAAAJ&hl=en&oi=sra>

3. Методика Т. Елерса: діагностика мотивації до успіху URL: https://stud.com.ua/17007/menedzhment/metodika_diaagnostiki_osobistosti_motivatsiyu_uspihu_elersa

4. Тест «Впевненість у собі» С. Райдаса URL: <http://um.co.ua/2/2-2/2-25034.html>

➤ Секція №4

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ДІТЬМИ, ЩО МАЮТЬ СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

*Валентина ЯСІНСЬКА,
IV курс ОР бакалавр, педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Кравець Н.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Реалії сьогодення, умови війни вимагають від вихователя закладу дошкільної освіти, окрім іншого ще і оволодіння елементарними навичками подолання тривожності, нападів панічної атаки, вміння переспрямовувати увагу дитини, зацікавлювати їх та знаходити способи піднесення їх настрою [2]. Безпекова ситуація дітей в ЗДО є пріоритетом. Першочерговим завданням вихователя є доступне пояснення дошкільникам необхідності дотримання алгоритму заходів безпеки під час повітряної тривоги, при замінуванні та інших ситуаціях, які можуть загрожувати життю і здоров'ю.

За даними державного підприємства «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України» загальна кількість зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб станом на 12 вересня 2023 року становить 4892444 осіб, серед яких діти до 18 років – 10716658, діти без супроводу – 403, діти, позбавлені батьківського піклування – 1233, діти-особи з інвалідністю – 7863[1].

У стані війни діти дошкільного віку належать до вразливої категорії населення. Перебуваючи в небезпеці, в тривалому стресовому стані, дитина позбавлена нормальних умов для розвитку та освіти.

Через відчуття тривоги, напруги, страху, невизначеності ускладнюється процес повноцінної соціалізації дитини [3]. Особливу категорію дошкільників становлять діти з числа внутрішньо переміщених осіб, які можуть мати травматичний досвід, і потребують особливої педагогічної та психологічної підтримки для соціальної адаптації і отримання освітніх послуг. Діти ВПО можуть переживати стрес та психологічний дискомфорт через зміни у своєму житті, пов'язані з переселенням. Вихователь може стати важливою фігурою підтримки та розуміння для таких дітей, допомагаючи їм адаптуватися до нових умов.

Безпека освітнього простору залежить від емоційного стану педагогів і всього персоналу ЗДО. Розроблені рекомендації, вебінари, курси для педагогів як для підтримки власного психічного здоров'я, так і дітей:

- Курс підвищення кваліфікації "Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час і після завершення воєнних дій"[2].

- Кращі практики психолого-педагогічного супроводу та підтримки учасників освітнього процесу в умовах воєнних дій і збройних конфліктів, надання соціально-психологічної допомоги постраждалим від насильства та торгівлі людьми[6].

У своїй професійній діяльності вихователь ЗДО керується: Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Базовим компонентом дошкільної освіти, Програмами для ЗДО, посадовою інструкцією, Листами і Наказами МОН. Для організації освітнього процесу з дошкільниками вихователю слід враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей, інтереси, здібності, стать дітей, особливості їхнього сімейного мікросередовища.

Під час спілкування з дітьми з родин внутрішньо переміщених осіб, які спілкуються іншою (не українською) мовою, необхідно враховувати ступінь розуміння ними української мови. Популяризація української мови є пріоритетом, але українізація має бути лагідною. Розроблена методика навчання дітей української мови (А. Богущ), що сприятиме адаптації дітей, розвитку життєвих компетентностей та активного свідомого громадянства. У цьому питанні важливо правильно організувати взаємодію з батьками дітей[6].

Психолого-педагогічна підтримка дітей, які мають статус ВПО, здійснюється на основі травмо-інформованого підходу. Вихователі мають бути готові надати першу психологічну допомогу, створити сприятливий психологічний клімат у закладі, застосувати інформаційні фільтри, використовувати індивідуалізацію освітнього процесу. При організації взаємодії з дітьми варто враховувати їхній емоційний стан, адже щодня безпекова ситуація для кожної родини може змінюватися, що має вплив на дитину.

Забезпечення доступу до освіти є важливим як ніколи. У разі воєнного конфлікту доступ до загальної освіти може бути обмеженим через закриття шкіл або небезпеку для дітей під час пересування до навчального закладу та перебування в ньому. Для дітей з ООП це може бути особливо складно, оскільки їм може знадобитися спеціалізована підтримка та обладнання. Тому важливо розробляти плани дистанційного навчання, забезпечувати доступ до онлайн-ресурсів та матеріалів, а також залучати вчителів-спеціалістів для надання індивідуальної підтримки через відеоконференції та інші засоби зв'язку. За результатами онлайн опитування керівників закладів дошкільної освіти з'ясовано, що більшість з них зазначають відсутність належно облаштованого укриття як основну причину, яка перешкоджає нормальному функціонуванню ЗДО. Понад 70% опитаних вказують, що в їхніх закладах облаштовано укриття, сховища, об'єкти (будівлі, споруди, приміщення) щодо можливості його використання як найпростішого укриття.

У часи війни діти з ООП можуть відчувати великий стрес та неспокій через надзвичайну ситуацію. Фіксується значне підвищення загальної тривожності та фобій у дітей дошкільного віку.

Основною діяльністю дітей дошкільного віку є гра. Тому вихователю доцільно організовувати освітньо-виховну діяльність в ігровій формі. Це означено у нормативних документах, зокрема в БКДО. Вагоме значення має універсальний дизайн оточуючого середовища з достатнім простором для організації різних видів діяльності та вільної гри. У грі діти швидко у доступній формі набувають знання та уявлення про світ, учаться використовувати їх на практиці і проявляють свою самостійність. На сьогоднішній день зовнішні обставини вимагають від вихователів творчого підходу до організації простору, так як в умовах повітряної тривоги, а відтак перебування в укритті, реалізація усіх освітньо-виховних цілей дещо утруднюється.

Отже, професійна діяльність вихователя передбачає не тільки формування відповідних знань, а, головне, формування особистісних якостей, які демонструють пластичність і мобільність професійних дій, здатність до збільшення різних варіантів запитань, які забезпечують активність дітей та їх благополуччя, особливо дошкільників з числа ВПО. Важливо формувати у педагогів ЗДО нові навички та цінності, які стосуватимуться розуміння психологічних та освітніх труднощів у дошкільників з числа ВПО, та сприятимуть їх подоланню.

Список використаних джерел

1. Внутрішньо переміщені особи.
URL: <https://www.ioc.gov.ua/dashboardVpo/>
2. Курс підвищення кваліфікації "Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час і після завершення воєнних дій".

URL: <http://surl.li/coszs>

3. Лист МОН «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні» 02.04.2022 № 1/3845-22. URL: [№ 1/3845-22](#)

4. Лист МОН «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році» 27.07.2022 № 1/8504-22. URL: [№ 1/8504-22](#)

5. Лист МОН «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році» 21 серпня 2023 № 1/12490-23. URL: [№ 1/12490-23](#)

6. На допомогу педагогічним працівникам закладів освіти України. URL: <http://surl.li/jeari>

7. ПОСТАНОВА Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів № 547 від 01.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-%D0%BF#Text>

ПСИХОЛОГО–ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Марія ТРОЦЬУК,
III курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н.Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Сьогодні внесло корективи в освітянське життя та незмінним залишилося те, що всі ми продовжуємо працювати заради наших дітей. Робота кожного надзвичайно важлива. Окремі ЗДО не працюють, бо приймають тимчасово переміщених осіб, організують освітній процес дистанційно, консультують батьків тощо. Є заклади, які працюють у звичному режимі. В умовах воєнного стану зазнала змін й організація роботи з кадрами, зокрема, підвищення кваліфікації, інформаційна та методична підтримка педагогів.

У стані війни діти дошкільного віку належать до найвразливішої категорії людей. Перебуваючи в небезпеці, в тривалому стресовому стані, дитина позбавлена нормальних умов для розвитку та освіти. Через відчуття тривоги, напруги, страху, невизначеності ускладнюється процес повноцінної соціалізації дитини.

Діти, які вимушено переміщені із зони активних бойових дій, стикаються із проблемою соціальної адаптації, потрапляючи в нові умови. На думку Д. Похілько, на сьогодні майже мільйон українських дітей позбавлено дитинства. У свої незначні роки вони отримали тяжкий досвід війни та її нещадних проявів: обстрілів, поранень, смертей, розрухи та занепаду. Вони знають такі слова, як «бомбосховище», «зенітно-ракетний комплекс», «броньована машина піхоти», «протитанковий ракетний комплекс», «режим тиші» тощо. Діти, які з недитячим професіоналізмом можуть розрізнити калібр снаряду та

напрямок його польоту лише за звуком. Діти, які чітко знають, що треба робити при обстрілі, як правильно евакуюватися, де знаходяться бомбосховища та що необхідно брати із собою [6].

Охарактеризуємо особливості організації супроводу під час війни та поняття «супровід». Супровід – означає «дію, супутнє якогось явища» [2, с.617]. Сам зміст тлумачення може означати «одночасність» і залежить від того, в якій галузі було застосовано слово. Поняття «супровід» психологи зазвичай трактують як особливу форму діяльності спеціаліста, яка спрямована на залучення дитини до соціально-культурних, моральних цінностей, що «необхідні їй для самореалізації та саморозвитку» [3, с.17].

Психолого-педагогічний супровід дітей дошкільного віку – це спеціально організована система, процес взаємодії (соціокультурної та особистісної) дитини та дорослого (психолога або педагога), заснована на підтримці та турботі, спрямована на подолання труднощів у процесі навчання та на оточуючу дитину життєву ситуацію. Вона, у свою чергу, може видозмінюватися з плином часу, що відводиться на етап навчання [4, с.12].

Л. Іщенко, Т. Кочубей, В. Кузь, зауважують, що психолого-педагогічний супровід – це комплексна система професійної діяльності психолога (фахівця служби супроводу закладу освіти). Діяльність служби спрямована на формування соціально-психологічних умов для вирішення проблем, що виникають у дитини в процесі взаємодії в освітньому середовищі [7].

О. Байєр зазначає, що «психолого-педагогічний супровід – це модель діяльності педагога-психолога в дитячому освітньому закладі, спрямована на оптимізацію індивідуально-особистісного розвитку дошкільника при взаємодії з навколишнім світом» [1].

У період військового стану психолого-педагогічний супровід спрямовано на: соціалізацію дітей, з одночасним розвитком їх самостійності; формування компенсаційних способів діяльності як важливої умови підготовки дітей в незвичних умовах та обставинах; розвиток навичок саморегуляції та саморозвитку дітей з урахуванням військового стану та відсутності належних способів організації дітей в групах; напрацювання психологічних засобів стійкості дітей до зовнішніх чинників шляхом роз'яснення, зрозумілими для дітей термінами, ситуації що склалася.

В закладах дошкільної освіти під час війни основними принципами психологічного супроводу дитини залишаються: рекомендаційний характер порад як психолога, так і вихователя; пріоритет інтересів дошкільника; віра в можливість дитини; комплексний підхід до супроводу розвитку дитини; урахування вікових та особистісних особливостей дитини; безперервність підтримки дитини в педагогічному процесі [8, с. 24]. Як влучно відзначає Є. Підчасов, важливо пам'ятати, що всі події нашого життя мають початок, а отже, і кінець. Тому необхідно допомогти собі, а також нашим дітям перенести негативні події найбільш м'яким чином.

Тому у цей нелегкий період важливо показати дитині, що ви розумієте серйозність її переживань, здатні її підтримати і дати раду ситуації, що склалася, знаєте інших людей, які перебували в аналогічній ситуації і впорались.

Рекомендовано створювати атмосферу безпеки: частіше обіймати дитину, розмовляти з нею про її почуття та переживання на її мові (рівні). Важливо говорити про страх, гнів і ділитися тим, що під час війни це нормальне почуття, яке присутнє в кожній людині [5, с. 95].

Основою успішного психолого-педагогічного супроводу дитини під час війни є співпраця всіх учасників освітнього процесу: вихователів, практичних психологів, батьків. Тому, з одного боку, потрібно удосконалювати фахову майстерність педагогів, зокрема поглиблювати їхні знання про особливості психічного розвитку та формування особистості дітей, вчити розуміти стан дітей у цей надскладний для дитячої психіки час. З іншого боку, слід підвищувати психолого-педагогічну культуру батьків, залучати їх до спільної діяльності з педагогами

Висновок. На сьогоднішній день, діти як ніколи потребують допомоги. У ситуації воєнного конфлікту в країні діти дошкільного віку є найуразливішою категорією. Це пов'язано з тим, що процеси становлення і розвитку психіки, соціалізації, формування особистості, її світогляду започатковуються саме в цей період дитинства. Відповідно, проблему психолого-педагогічного супроводу розвитку особистості дитини у воєнний час варто розглядати як систему професійної діяльності педагога, спрямовану на створення умов для успішного навчання і розвитку особистості та як основу взаємодії суб'єктів виховання і навчання при вирішенні освітніх проблем. З огляду на реалії сьогодення така діяльність педагога має бути різноманітна за своїми функціями і змістом та має передбачати володіння певними професійними компетентностями.

Список використаних джерел

1. Байер О. Модель «Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини в освітньому процесі ДНЗ». URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp6/bayer.pdf (дата звернення: 13.02.2024 р.).
2. Енциклопедія освіти / ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008.1040 с.
3. Ладивір С. Супровід розвитку дитини на засадах гуманного підходу. *Практичний психолог : дитячий садок*. 2013. № 8. С. 17-22.
4. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ : нав.-метод. посіб. Київ : Атопол, 2018. 100 с.
5. Підчасов Є.В. Стресові стани дитини під час війни. *Особистість, Суспільство, Війна*. 2022. № 4. С. 93 - 95.
6. Похілько Д.С. Діти та війна. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/4865/1/%D0%94%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0.pdf> (дата звернення: 13.02.2024).
7. Психолого-педагогічний супровід формування особистості дошкільника: кол. моногр. / за заг. ред. В. Кузя. Умань : Візаві, 2017. 212 с.
8. Шкарлет С.М. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: науково-методичний збірник. Київ-Чернівці : «Букрек». 2022. 140 с.

ДАЛЬТОНІЗМ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПРИЧИНИ, ВИДИ, ДІАГНОСТИКА

*Марія ОГОРОДНИК,
III курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н. Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Дошкільники з порушенням зору мають право на доступ до якісної освіти та інтеграцію в суспільство на рівних умовах. Розробка спеціалізованих програм та методик допомагає забезпечити їх повноцінну участь в освітньому процесі поряд з іншими дітьми. Необхідність застосування спеціальних методів та технологій для адаптації навчання до особливостей зорового сприймання забезпечує ефективність освітнього процесу.

Індивідуальний підхід до навчання кожної дитини з порушенням зору є ключовим для успішного розвитку їхніх унікальних потреб та здібностей.

Рання діагностика дальтонізму та підтримка батьків і педагогів сприяє успішній адаптації дітей до навчання та соціальної інтеграції [2].

Дане питання вивчали науковці, як-от: Алєєва Н., Барінов Ю., Бистрова Ю., Будяк Л., Вавіна Л., Гудим І., Дегтяренко Т., Коваленко В., Колодна Н., Лупир С., Клопота Є., Кобильченко В., Колупаєва А., Копитіна, Я., Костенко Т., Легкий О., Луговський А., Маруненко І., Падалка О., Петруня А., Сак Т., Сварник М., Синьова Є., Сухоніна Н., Шахрай В. та інші [1, 3, 4].

Кожен аспект зорового сприймання, починаючи від простої інтерпретації кольору до складного розпізнавання облич чи пейзажів, формує уявлення дітей про світ та збагачує їхнє життя.

Мета статті – теоретичний аналіз особливостей дальтонізму дітей дошкільного віку, його причин, видів та діагностики.

Процес формування зору у дітей дошкільного віку включає постійний розвиток та удосконалення навичок, адаптацію до нових завдань і умов сприймання навколишнього світу. Особливо важливо створити для них відповідне освітнє середовище, яке стимулюватиме і підтримуватиме процес розвитку. Проте, можуть виникати і різні порушення зору, одним з яких є дальтонізм [1].

Англійський вчений Джон Дальтон (John Dalton), відомий своїми роботами в галузі хімії та фізики у ХІХ столітті, вперше описав явище дальтонізму. Він страждав від означеного порушення сприймання кольорів і ґрунтовно описав власний досвід у роботі «Експериментальні замітки про бачення кольорів» (1802 рік).

Діагностика дальтонізму у дошкільників, зазвичай, проводиться за допомогою спеціальних тестів, адаптованих для їх віку та здібностей. Важливо враховувати, що діагностика дальтонізму у маленьких дітей може бути ускладнена через їх вік та обмежену здатність описати, що вони бачать. Тому важливо проводити тестування з урахуванням особливостей вікової групи та дитячого сприймання.

Тести розроблено таким чином, щоб бути цікавими та доступними для маленьких дітей, допомагаючи оцінити їхню здатність розрізняти кольори та виявити ознаки дальтонізму. Якщо є підозра на дальтонізм, слід звернутися до фахівця для детальнішого обстеження та точної діагностики.

Навчання дошкільників, особливо дальтоників, може бути цікавим та ефективним, якщо враховувати їх специфічні потреби, зокрема: використання контрастних кольорів, яскраві кольори для позначення матеріалів різних об'єктів та елементів навчальних завдань, створення контрасту між предметами допомагає дітям краще розрізнити і запам'ятовувати їх [5].

Ефективним вважаємо і мультисенсорний підхід. Рекомендовано використовувати не тільки колір, але й інші сенсорні методи навчання. Тактильні матеріали, звукові сигнали та різні текстури допоможуть дітям різносторонньо пізнавати матеріали і запам'ятовувати інформацію про них.

Отже, розуміння порушення колірної сприйнятливості допомагає дітям адаптуватися у повсякденному житті, а з часом обрати професійну сферу діяльності.

Список використаних джерел

1. Алєєва Н.М., Барінов Ю.В. Діти з порушенням зору в умовах інклюзивної освіти : навч. метод. посіб. Київ : Кафедра, 2016. 212 с.

2. Бистрова Ю. О., Петруня А. М., Коваленко В. Є., Колодна Н. А., Лупир С. А. Комплексний супровід дітей з порушеннями зору в умовах навчального закладу: навчально-методичний посібник. Луганськ: ЛОППО, 2012. 230 с.

3. Клопота Є. А. Теоретичний аналіз бар'єрів інтеграції в суспільство осіб з порушеннями зору. Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія: Зб. наукових праць. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. № 24. С. 306-310.

4. Костенко Т. М. Діти з порушеннями зору. Інклюзивне навчання за нозологіями. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

5. Костенко Т. М. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 184 с.

ПОНЯТТЯ ПРО АФЕКТИВНУ СФЕРУ ОСОБИСТОСТІ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Софія ГУЦУЛЯК,
III курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Матішак М.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. Розвиток афективної сфери у всі часи мав значущий вплив на формування дошкільника у суспільстві. Інтенсивний розвиток дитини дошкільного віку виявляє важливі зміни зокрема і у емоційній сфері. У порівнянні із раннім віком, де емоції дитини зумовлюються лише зовнішніми впливами в середньому та старшому віці вони починають базуватися на його ставленні до того чи іншого явища [2].

Мета статті: Дослідити та проаналізувати психологічні особливості розвитку афективної сфери у дітей дошкільного віку, визначити вплив різних

факторів на формування емоційного інтелекту та розкрити роль афективної сфери у загальному розвитку дитини.

Виклад основного матеріалу. Основоположними термінами для вивчення афективної сфери вважалися «афекти» і «пристрасті» у працях таких авторів, як Аристотель у «Про душу», Декарт у «Пристрастях душі», Спіноза у «Етиці», Кант у «Антропології з прагматичного погляду» та інших. Термін «афект» перекладається з латині як хвилювання чи пристрасть. Декарт, вважаючи, що пристрасті є найсильнішими рушійними силами душі, використовував термін «емоції» для опису цих внутрішніх рухів.

Афективна сфера – сукупність переживань людиною свого ставлення до навколишньої дійсності і до самого себе.

Афективна сфера в психології визначається як сфера емоційних і почуттєвих аспектів особистості, яка включає в себе емоції, настрої, почуття, симпатії та антипатії. Це один із ключових аспектів психічного життя людини, який визначає її емоційний стан, реакції на події та взаємодію з навколишнім середовищем.

Видатний філософ Спіноза стверджував, що для досягнення певної свободи волі, людина повинна не лише розуміти зовнішні умови свого існування, але й осмислювати власні емоції та страсті.

Це розуміння передбачає не прибирання страстей, але набуття контролю над ними. Пригадаймо відомий вислів, що потоки страстей можуть завдати більше шкоди, зруйнувати більше міст і поселень, і призвести до більших людських втрат, ніж сила стихійних явищ і ураганів. Традиційно емоційні процеси існували в ізольованій сфері, відокремлені від сфери пізнання. Ця практика ґрунтувалася на відмінності афективної сфери від сфери розуміння, оскільки логіка спостереження і самопромовлення зафіксувала наявність таких почуттів, як радість, горе та сум, які спонукають або гальмують певні дії людини, підтверджуючи саме цим свою дійсність.

Внаслідок опосередкованості емоцій вони набувають узагальненішого, свідомого та керованого характеру. Дитина розкриває здатність контролювати небажані емоції, направляючи їх відповідно до вимог дорослих та усвідомлених норм поведінки. Головним напрямком розвитку емоційної сфери у дошкільника є здатність керувати афектами, тобто виявлення вольового контролю над поведінкою [4].

Подібність впливу потягів і емоцій на інтелектуальні процеси, їх структурна аналогія у фізіології та схожість впливу на психіку відчуттів, пов'язаних із потягами і емоціями, надає підстав для їх об'єднання в загальний термін - афективність. Розуміння волі як дії, яка впливає на потяги, гальмуючи одні й підсилюючи інші, що виявляється в мотивації, створює можливість виділення цих процесів в афективну сферу психіки, особливості якої визначають афективний простір особистості.

Ця сфера відрізняється від пізнавальної, оскільки в ній відображаються не предмети і явища об'єктивного світу, а внутрішній стан людини. Це психічні явища, що виражаються у переживаннях ставлення до предметів, явищ об'єктивного світу та інших людей і впливають на них. Різниця між пізнавальною і афективною сферою відома. По-перше, вона визначається тим, що в пізнавальній сфері відображається зовнішній об'єктний світ, тоді як в афективній - внутрішній стан людини. Це відображення здійснюється в пізнавальній сфері у формі образів, а в афективній - через переживання. Ця відмінність обґрунтовує окремий підхід до їх вивчення. Емоції надають

кольору відображенням, які ми відчуваємо, сприймаємо та мислимо. Розуміння пізнавальної та афективної сфер як виявів специфічних форм відображення підкреслює їх взаємодію[3].

Почуття дитини-дошкільника з часом стають не такими імпульсивними і набувають більш глибокого смислового вмісту. Тим не менше, дорослий зобов'язаний серйозно відноситися до випадків, коли у дитини не виходить володіти своїми емоціями, уникати непосильних вимог до неї. Такі імпульсивні емоції, зазвичай, кажуть про тілесне нездужання дитини (біль, погане самопочуття, спрага, голод, і т. д.), яке слід негайно усунути [1].

Основні поняття, пов'язані з афективною сферою:

- *Афективна сфера* - сукупність переживань людиною свого ставлення до навколишньої дійсності і до самого себе.

- *Емоційний інтелект* - це здатність особистості розпізнавати, розуміти, виражати та регулювати свої та інших емоції. Він охоплює низку навичок, включаючи емоційну самосвідомість, саморегуляцію, виявлення емпатії та ефективне міжособистісне спілкування.

- *Емоції* - внутрішні стани, пов'язані з певними подіями або враженнями, які включають фізіологічні реакції та вираження на обличчі.

- *Настрій* - загальний емоційний тон, який визначається тривалим часом та може впливати на сприйняття світу та реакції на нього.

- *Почуття* - особисті відчуття або переживання, які можуть включати такі аспекти, як любов, радість, смуток, страх тощо.

- *Симпатії та антипатії* - почуття симпатії (позитивне відношення) та антипатії (негативне відношення) до конкретних об'єктів чи людей.

- *Афекти* - це потужні, інтенсивні емоційні стани, що супроводжуються фізіологічними реакціями. Вони можуть бути спонтанними та вираженими і часто впливають на поведінку людини. Афекти є однією з ключових складових емоційної сфери особистості.

- *Пристрасті* - часто визначаються як довготривалі та стійкі емоційні уподобання чи відчуття, які впливають на поведінку та вибори особистості.

Висновок. Вивчення афективної сфери особистості у дошкільному віці має велике значення для розуміння розвитку емоцій та почуттів у цьому віковому періоді. Праці педагогів вказують на те, що емоційний розвиток у дітей починається значно раніше, ніж розвиток інших психічних функцій, і відіграє важливу роль у формуванні їхнього душевного життя. Ізростанням віку дитини емоції стають більш узагальненими та усвідомленими, дозволяючи дитині стримувати небажані емоції та керувати ними відповідно до соціокультурних норм.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.
3. Дерев'янка С.П. Методичні засоби діагностики емоційного інтелекту. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки.* 2020. Випуск 7. С. 23–29.

4. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: 2-ге видання: навч. пос. Київ : «Академвидав», 2015. 448 с.

ДО ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вікторія МАЗУР,

*II курс ОР бакалавр, факультет дошкільної та початкової освіти,
історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної
академії ім.Тараса Шевченка
Науковий керівник – Доманюк О.М.,
кандидат педагогічних наук*

Демократизація суспільних взаємин та сучасні реалії в розвитку суспільства спонукають науковців до глибинного аналізу проблеми соціалізації людини в теперішньому світі. Передшкільне дитинство – період активного соціального розгортання зростаючої особистості, у якому, на думку Т. Поніманської, відбувається освоєння соціокультурних досягнень суспільства, фаза самовизначення у світі людей [5, с.14].

С. Якименко тлумачить соціалізацію особистості в дошкільному дитинстві як «процес становлення дитячої особистості у взаємодії із соціальним оточенням, результат входження у світ конкретних соціальних зв'язків, оволодіння досвідом людських взаємин та конструювання власного образу світу» [9, с. 16].

Проблеми оновлення змісту освіти, створення належних умов для соціалізації дитини, оптимального її розвитку й виховання сьогодні активно досліджуються. Вагомий внесок щодо соціально-педагогічних аспектів цієї проблеми належить таким дослідникам, як А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, В. Кузьменко, С. Кулачківська, І. Печенко, О. Савченко та ін. Теоретичні засади соціогенезу розвитку суб'єкта частково охарактеризовано в працях педагогів і психологів Б. Ананьєва, І. Беха, Л. Виготського, О. Запорожця, Д. Ельконіна, Г. Костюка, О. Леонтєва, О. Макаренка, С. Рубінштейна, В. Сухомлинського.

Вагомим компонентом соціалізації є соціальне пристосування, оскільки входження людини до будь-якої спільноти пов'язане з адаптацією. Проблема соціальної адаптації широко і багатогранно представлена у дослідженнях багатьох учених, зокрема: Г. Балла, Б. Вульфова, Д. Кона, М. Лещенко, А. Мудрик, В. Мушинського, О. Чоботько та ін.

«Адаптація (від лат. *adaptation* – пристосування) – це пристосування організму, індивідуальна, колективна здатність до змін умов середовища чи до своїх внутрішніх змін, що приводить до підвищення ефективності їх існування і функціонування» [3].

О. Рейпольська трактує соціальну адаптацію як «процес і результат пристосування людини до умов соціального середовища і водночас часткове пристосування самого середовища до людини з метою гармонійного співіснування» [8].

О. Кононко визначає соціальну адаптацію як «здатність людини активно взаємодіяти із соціальним середовищем та використовувати його потенціал для власного розвитку» [4]. Дослідниця зазначає, що в умовах глобалізації та інформатизації суспільства особливої актуальності набула проблема соціальної адаптації дитини саме в дошкільному дитинстві. Реалії сьогодення ставлять перед нинішніми дітьми та їх батьками нові й складні вимоги щодо соціалізації нового покоління. Соціальна адаптація, як частина процесу соціалізації, є складним процесом пристосування маленької особистості до нових, ще зовсім не знайомих їй умов навколишньої дійсності. Досліджуючи особливості соціальної адаптації у дошкільному віці О. Кононко зазначила, що цей феномен дає можливість здійснити перевірку соціально-психологічної підготовки дитини до подальшого її становлення і розвитку у світі, що постійно змінюється [4, с.92].

Слід звернути увагу, що у житті дитини протягом її перших шести-семи років домінують соціалізуючі впливи сімейного оточення. Сім'я, як безпосереднє соціальне оточення, має максимальні, порівняно з будь-якими соціальними інститутами, можливості для поступового входження зростаючої особистості до світу соціальних і емоційних цінностей, до виконання незнайомих і водночас соціально значущих ролей, до оволодіння знаннями, вміннями й навичками, необхідними дитині для її соціальної адаптації та становлення її соціальної компетентності [7].

Л. Артемова зазначає, що перший досвід соціальної поведінки дитина набуває в родині, яка об'єднує найрідніших людей спільними переживаннями, взаємними любов'ю, турботою, обов'язками. Спілкування в сім'ї є для дитини тим підґрунтям, на якому будуватимуться її взаємини з людським оточенням, спочатку з найближчим, а часом і з далеким [1].

Таку ж думку підтверджує О.Кононко, наголошуючи, що сім'я здійснює базовий вплив на формування соціальної поведінки дитини, адже взаємовідносини батьків і інших дорослих, спосіб їх поведінки та спілкування – перше, що засвоює дитина, що впливає на характер її соціалізації, тобто засвоєння нею соціальних норм життя [4].

У наукових працях Т. Поніманської доведено, що у родині дитина набуває соціального досвіду впевненої поведінки, у неї формується відчуття власної значущості та значущості своєї поведінки, закладаються основи почуття гідності. Адже саме родина дає відчуття захищеності – важливе для розвитку самостійності, впевненості, задоволення потреби у соціальній відповідності вже у дитинстві. Почуття моральної захищеності особливо важливе для позитивного сприймання себе, що уможливорює виховання поваги до інших людей [9, с. 14].

Сім'я має певні особливості, які істотно впливають на становлення особистості дитини. Серед них В. Семиченко та В. Заслуженюк виділяють «включеність дитини в сім'ю з дня її народження, безперервність і тривалість контакту людей різної статі, віку, з різним обсягом життєвого досвіду; переважно емоційний характер зв'язків між членами сім'ї, що базуються на любові і симпатії; формування саме в сім'ї перших уявлень про те, що добре і що погано, що таке добро і зло. Фактично, сім'я є першою сполучною ланкою між людиною і суспільством, яка передає від покоління до покоління генетичний код, певні соціальні цінності, що на суб'єктивному рівні є ціннісними орієнтаціями членів сім'ї» [7, с. 165].

Таки чином, глибоко емоційний, інтимний характер сімейного виховання є дуже важливим чинником, який визначає особливу значущість близьких дорослих у формуванні особистості дитини та її соціальної адаптації.

Проведене дослідження не вичерпує проблеми впливу сім'ї на соціальну адаптацію дітей дошкільного віку. Перспективи нашого дослідження вбачаємо у розробці методичних рекомендацій для батьків з формування правильної тактики виховання дітей дошкільного віку і їх соціальної адаптації.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Соціалізація дитини в родині. *Дошкільне виховання*. 20014. № 3. С. 3-5.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.21 р. №33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 08. 02.2024).
3. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / за заг. ред. Н. В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.
4. Кононко О. Л. Психолого-педагогічні аспекти розвитку дитини раннього віку: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 255 с.
5. Поніманська Т. І. Дитина в соціумі: робота за освітньою лінією. *Дошкільне виховання*. 2012. № 9. С.8-11.
6. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 (редакція від 01.01.2021) №2628-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (дата звернення: 09.02.2024 р.).
7. Семиченко В. А., Заслуженюк В. С. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. К.: Веселка, 1998. 214с.
8. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ДНЗ: монографія / за заг. ред. О. Рейпольської. К. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018. 280 с.
9. Якименко Л. Від людини «діючої» до людини «суспільної». *Дошкільне виховання*. 2018. № 7. С. 16–18.

ВЗАЄМОДІЯ ЗДО ТА СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Анна БУДЬКО,
II курс ОР бакалавр, факультет дошкільної та початкової освіти,
історії та мистецтв Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної
академії ім.Тараса Шевченка
Науковий керівник – Доманюк О.М.,
кандидат педагогічних наук*

У сучасний період діяльності українського суспільства, коли розглядають різні моделі його розвитку, надзвичайно значущим є повноцінне

здійснення особистістю ролі громадянина, активне включення її у суспільно-громадянські процеси починаючи з передшкільного віку.

Громадянське виховання молоді є надзвичайно актуальною і водночас складною проблемою, оскільки вона зумовлюється необхідністю державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості, що мають забезпечити всім громадянам рівні стартові можливості для розвитку. Вхідження України до світового співтовариства актуалізує необхідність переосмислити зміст виховання зростаючого покоління [1].

Сприятливим для формування основ громадянськості є старший дошкільний вік, адже саме в цей час закладаються особистісні якості та ціннісні орієнтації зростаючої дитини. Оскільки передшкільне дитинство є періодом первинного становлення особистості, особливу увагу необхідно приділити громадянському вихованню починаючи з 5-6-річного віку [2].

Питанням громадянського виховання підростаючого покоління у наш час присвячено наукові доробки І. Бега, М. Боришевського, О. Вишневецького, Н. Дерев'яненко, П. Ігнатенко, О. Киричука, В. Поплужного, О. Сухомлинської, Т. Титаренко, К. Чорної та інших.

Враховуючи тісний взаємозв'язок соціального і громадянського виховання варто визначити їх відмінності: громадянське виховання стосується здатності розуміти, поважати та захищати права, інтереси й обов'язки людини; соціальне – спрямоване на виховання усвідомленого відчуття себе частиною суспільства та формування навичок ефективної комунікації.

Вважаємо правомірним говорити про соціально-громадянське виховання, оскільки у Державному стандарті дошкільної освіти [4] **ключовою для дошкільної освіти компетентністю** дитини визначено **соціально-громадянську**. Основні ознаки її сформованості перелічено в інваріантному складнику освітнього напрямку «Дитина в соціумі».

Соціально-громадянська компетентність – це здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення суспільного життя [4]. Основи соціально-громадянської компетентності закладаються в дошкільному віці і є передумовою для подальшого розвитку *соціальної та громадянської компетентностей* в Новій українській школі [5].

У Листі МОН «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році» [6] зазначено, що «необхідно консолідувати зусилля педагогів закладу освіти та батьків для зміцнення національної ідентичності дітей як основи, яка сприяє вихованню справжнього патріотизму, ціннісного ставлення до власної родини як частини свого народу, його історії, традицій, культури, формуванню в дітей позитивного образу своєї країни, утвердженню активної позиції громадянина своєї країни» [6].

Сім'я та заклад дошкільної освіти – два виховні феномени, кожен з яких впливає на процес соціально-громадянського становлення особистості дитини. Однак лише за умови тісної взаємодії створюються оптимальні умови для соціалізації дитини, засвоєння нею загальноприйнятних норм і правил поведінки в суспільстві, уміння спілкуватися з дорослими та однолітками, взаємодіяти з представниками різних національностей і культур тощо [3].

Таким чином, враховуючи реалії сьогодення, вкрай важливо об'єднати зусилля двох гілок виховання молодого покоління – сімейного та суспільного;

налагодити комунікацію з батьками вихованців та педагогічним колективом закладу дошкільної освіти. У період дій правового режиму воєнного стану сім'я потребує кваліфікованої допомоги фахівців у навчанні, вихованні й розвитку дітей, узгодженості дій із соціальним інститутом.

Список використаних джерел

1. Боришевський М. Й. Національна самосвідомість у громадському становленні особистості. Київ: СКО «Беркут», 2012. 64 с.
2. Вознюк А. А. До проблеми громадянського виховання дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2022. № 10.1 (50.1). С.13-18.
3. Гавриш Н., Крутій К. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. *Дошкільне виховання*. 2015. №8. С. 2-7.
4. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / упор.: О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
5. Іванюк Г. І. Ідеї національно-патріотичного виховання дітей і молоді в умовах трансформації суспільства URL: <http://www.lib.iitta.gov.ua/704514/1/ЗБІРНИК-ОСТАТОЧНИЙ.pdf>. (дата звернення: 14.02.2024 р.).
6. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році: Лист МОН № 1/12490-23 від 21.08.23 року. URL: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/89818/> (дата звернення: 14.02.2024 р.).

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГОДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ЗДО

Вікторія НАДУРАК
І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Скоморовська І. А.
кандидат педагогічних наук, доцент

Постановка проблеми. З приходом в заклад дошкільної освіти, дитина потрапляє в нові для неї умови. Ці умови й необхідність поводитися по-новому зумовлюють психологічні проблеми як у дитини, так і у її близьких. Та найголовніше те, що дитина розлучається з батьками на тривалий час. Вона може сприйняти таку вимушену розлуку як позбавлення батьківської любові, уваги та захисту. Коли дитина починає відвідувати заклад дошкільної освіти, в її житті кардинально змінюється звичайний режим дня, характер харчування, стиль спілкування з дорослими, з'являється чимало нових людей, виникає необхідність постійно контактувати з однолітками та звикати до відсутності батьків [1, с. 4].

Аналіз останніх досліджень. Проблему адаптації дітей до умов закладу дошкільної освіти вивчали такі науковці як Н. Аксаріна, Т. Андреева, Т. Гурковська, Н. Захарова, В. Мушинський, С. Нечай, О. Нуреєва, Л. Якименко та інші.

Мета статті – охарактеризувати особливості адаптації дітей молодшого дошкільного віку до умов ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Аналіз досліджуваної літератури засвідчує, що цілеспрямована підготовка дітей до дошкільного закладу допомагає попередити виникнення труднощів адаптації. Готовність малюка до відвідування ЗДО – поняття багатопланове, а не просто певна кількість років та сукупність умінь і навичок. Для успішної адаптації дитина повинна досягти певної стадії розвитку: фізичного, розумового, психічного, морального і соціального. Саме батьки закладають ці основи розвитку дитини, забезпечують захист від негативних впливів.

Адаптація (з лат. «приспосовування») - процес пристосування організму, що відбувається на різних рівнях: фізіологічному, соціальному, психологічному. Адаптація – активне засвоєння прийнятих у суспільстві норм і оволодіння відповідними формами спілкування й діяльності.

Адаптаційний період перебування дітей молодшого дошкільного віку в ЗДО є одним з найскладніших як для дітей, так і для вихователів. Так, у цей час одним із провідних завдань вихователя є створення для дитини атмосфери безпеки та взаєморозуміння. Це забезпечить уникнення стресових ситуацій та допоможе полегшити процес адаптації. У своїй роботі вихователь в адаптаційний період дотримуватися таких принципів:

- відповідності віковим і психологічним особливостям дітей;
- послідовності та поетапності впровадження і застосування різноманітних методів та засобів;
- комплексності;
- творчої активності [2, с.32].

Процес адаптації до ЗДО в кожної дитини проходить індивідуально. Середній строк адаптації дітей молодшого дошкільного віку – 2-3 тижні.

Виокремлюють такі ступені адаптації:

- 1) легкий – поведінка дитини нормалізується (протягом 10-15 днів) – фізіологічна, природна адаптація;
- 2) середній – (протягом 15-30 днів) – дитина худне, хворіє, але не важко, без ускладнень;
- 3) важкий (триває від 2 місяців і більше) – патологічна адаптація.

Виходячи з цього, виокремлюють три групи дітей за характером пристосування до умов життя. Перша група – ті, для кого процес адаптації легкий і безболісний. Такі діти комунікабельні, самостійні, спілкування батьків із ними доброзичливе [3].

Друга група – малюки, які адаптуються повільніше і важче; зацікавленість грою замінюється байдужістю, вередуванням. Дітям бракує довіри у ставленні до вихователів та однолітків. Вони малоініціативні, менш самостійні, дещо можуть робити самі але здебільшого залежать від дорослого. З боку батьків простежується нестабільність у спілкуванні: доброзичливі, привітні звертання змінюються криком, погрозами або збільшенням вимог [3].

Третя група – діти, які важко пристосовуються до нового оточення. Вони зазвичай несамотійні, швидко втомлюються, ігрові навички не сформовані. У досвіді таких дітей – прояви авторитарності, жорстокості (чи навпаки – зайвої

поступливості) з боку дорослих, що спричиняє страх, недовіру до вихователя або повне ігнорування його та інших дітей. Сон і апетит погані або зовсім відсутні. Діти часто хворіють, що ще більше вповільнює звикання до нового оточення й до нових вимог [3].

З метою полегшення процесу адаптації дітей до умов ЗДО доцільно організовувати цілеспрямовану роботу з вихованцями та їх батьками. Зокрема, з дітьми в період адаптації можна використовувати такі форми роботи:

- свято знайомства;
- організація спільних спеціальних ігор;
- проведення заняття;
- використання казок, потішок, оповідань, віршів тощо.

Відтак, вихователю потрібно створити сприятливі умови для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формувати їх життєву компетентність, розвивати їхнє ціннісне ставлення до людей, самих себе, природи, культури, світу, збереження їх фізичного і психічного здоров'я.

Виходячи з цього, вихователь повинен поставити перед собою такі завдання:

- створити в групі емоційно сприятливу атмосферу;
- сформувати у дітей позитивне уста ставлення до перебування у закладі дошкільної освіти;
- познайомити дітей один з одним;
- сформувати у дітей почуття впевненості;
- знизити рівень тривожності;
- познайомити дітей з деякими фахівцями закладу дошкільної освіти; враховувати вікові й індивідуальні особливості дітей;
- активно працювати з батьками, щоб полегшити адаптацію дітей.

Основними формами роботи закладу дошкільної освіти з сім'єю в період адаптації дитини є: «День відкритих дверей», організований спеціально для батьків; батьківські збори; анкетування батьків з метою вивчення інтересів і потреб сімей, вивчення індивідуальних особливостей дітей, їх звичок; виставки; організація дитячо-батьківських проєктів; індивідуальні консультації; «День сім'ї».

Таким чином, потрібно пам'ятати, що кожна дитина – індивідуальна, зі своїм особливим характером і звичками. Комуś для адаптації потрібен тиждень, комуś кілька днів, а комуś місяць. Потрібно звертати увагу на усі деталі, усі скарги, приділяти максимум уваги дитині в період адаптації, тоді все вийде.

Висновок. Отже, варто зазначити, що багато в чому успіх адаптації дітей молодшого дошкільного віку залежить від гармонійної співпраці вихователів та батьків, від компетентності вихователів, від їхнього вміння і бажання створити позитивну атмосферу тепла, доброти, уваги в групі. Вихователь відкриває дошкільнику світ соціальних взаємин, правила культури спілкування і поведінки в суспільстві. Якщо встановити довірливий діловий контакт між родиною і дитячим садком, процес адаптації буде мати позитивний результат.

Список використаних джерел

1. Заїка Н. Супровід новачків: організовуємо роботу // Практичний психолог: дитячий садок. 2018. №5. С. 4-7.

2. Козак Л. В., Хожай Д. В. Адаптація дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти засобом Lego-технології // <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/244/339>
3. Ясінська Х. Адаптація дітей раннього віку до перебування в ДНЗ. Психолог дошкільця. 2007. № 4 (21). С. 5-7.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ

*Аліна ЧЕБЕНЄВА,
I курс ОР магістр, факультет педагогіки,
психології та соціальної роботи
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
науковий керівник – Колтунович Т. А.,
кандидат психологічних наук, доцент*

Війна – складна суспільна подія, яка залишає глибокий слід у психічному здоров'ї усіх, хто так чи інакше залучений у ситуацію збройного протистояння. Військові дії на території України стали глибокою травмою для психіки молодого покоління, адже провокують значний стрес, який може мати довготривалі наслідки для їх психічного здоров'я.

Дослідження свідчать, що діти, які страждають від війни, більш вразливі до розвитку психічних розладів (підвищеного рівня тривожності, посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресії, дисоціативних розладів (добровільної соціальної ізоляції, деперсоналізації, дереалізації, небажання розмовляти), поведінкових розладів (агресії, асоціальної і злочинної поведінки, насильства, зловживання алкоголем і наркотичними речовинами тощо) порівняно з однолітками, які не мають подібного досвіду, а також до різних форм фізичної, психологічної та соціальної дезадаптації.

На сьогодні в Україні три чверті українських дітей (75%) демонструють симптоми травматизації психіки: у кожній п'ятій дитині спостерігаються порушення сну, у кожній десятій – зменшення бажання спілкуватися, нічні кошмари, погіршення пам'яті. Це призводить до станів соціально-психологічної дезадаптації, а у більш складних випадках – до психічних розладів як наслідку порушення регулятивної функції психіки [5, с. 557].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, 10% осіб, які пережили травматичні події, у подальшому можуть демонструвати симптоми психологічної травми. Згідно з Р. Томпсоном, травматичний стрес у дитинстві включає фізичні та емоційні реакції на події, які становлять загрозу життю або фізичній цілісності дитини чи її рідним [6, с. 41]. Ці події перевищують здатність дитини впоратися з почуттям страху, породжують відчуття безсилля та інтенсивну фізіологічну реакцію. Пережитий досвід може суттєво позначитися на готовності дитини довіряти іншим людям, на відчутті особистої безпеки та здатності критично мислити у стресових ситуаціях. Травма часто порушує або руйнує уяву та змушує травмованих повторно відчувати наближення небезпеки. Відсутність здатності уявляти зміни в житті

означає, що людині буде складно організувати та змінити щось для себе в майбутньому [1, с. 20].

Реакції дітей на травматичну подію залежать від їхніх індивідуальних характеристик: віку, статі, темпераменту тощо. Наприклад, на стресову ситуацію діти дошкільного віку найчастіше реагують регресивною поведінкою: енурез, смоктання пальців, страх втрати батьків, втрату набутих навичок, страх перед незнайомими людьми. Для підлітків більш характерні порушення у поведінці, агресія, проблеми з навчанням та психосоматичні прояви. Варто зазначити, що відмінності також спостерігаються у виявленні дисоціативних розладів, таких як фрагментація досвіду, надпильність, соматоформні розлади, панічні атаки, фобії, реактивні розлади, депресія та почуття провини [2, с. 87].

Як свідчать результати дослідження, проведеного Інститутом охорони здоров'я дітей та підлітків, найпоширенішим чинником, що сприяє емоційним порушенням серед дітей і підлітків, є міграція. Серед додаткових чинників, що впливають на емоційний стан, можна відмітити такі: важкий доступ до шкіл, життєві стресори в умовах війни, знищення житла, вимушене переселення, тривале перебування у підвалі, бідність, страх бомбардування, сепарація від членів родини, знаходження під завалами руйнівної будівлі, загроза смерті, насильство, тяжкі захворювання одного з батьків, недоїдання, фізичний стрес внаслідок обвалів, травм, опіків тощо. Вплив усіх чинників може спричинити труднощі в прояві емоцій та у комунікації з оточуючими. Не маючи змоги виразити свої почуття та переживання, дитина може відчувати себе самотньою та відчуженою, що свідчить про травматичний вплив воєнних подій [4].

Молоде покоління, яке проживає у зонах бойових дій, – особливо вразливе до проблем психічного здоров'я. Стресові умови їхнього життя можуть серйозно підірвати їхнє психологічне самопочуття.

Підлітковий вік – доволі складний період, адже у цьому віці відбуваються як бурхливі фізіологічні, так і психологічні зміни, формується особистість зростаючої людини, котра здатна існувати самостійно та приймати важливі рішення про своє майбутнє як доросла особа. Однак під час війни цей перехідний період стає ще складнішим, оскільки вплив збройного конфлікту на психічне здоров'я молоді має емоційні наслідки, що змінюють їхнє уявлення про себе, ставлення оточуючих до них і коригує їхні перспективи на майбутнє. Серед найпоширеніших механізмів подолання такої ситуації варто відзначити активний пошук інформації про близьких і соціальну підтримку. Втрати освітніх, економічних і соціальних можливостей, втрата рідних і близьких, а також досвід насильства – серйозні виклики для підлітків, які проживають у таких умовах [3, с. 57].

Перша леді України, Олена Зеленська, підкреслила, що наслідки війни залишать слід на психіці людей щонайменше на наступні десять років після завершення війни, тому задля забезпечення психічного здоров'я дітей і підлітків під час війни важливо вживати комплексних заходів: створювати сприятливе середовище для висловлення почуттів і думок, надавати можливості для самовираження через гру, танець, мистецтво, приділяти особливу та достатню увагу розробці програм і методів, спрямованих на розвиток психологічних навичок у дітей і підлітків. Такий підхід сприятиме їхній стійкості й адаптації в умовах негативного впливу війни.

Війна негативно впливає на психічне здоров'я дітей та підлітків. Симптоми депресії та тривоги, психосоматичні прояви, посттравматичний

стресовий розлад, схильність до насильства та суїцидальні думки у підлітків – поширені наслідки війни. Науковці, які досліджують психічне здоров'я, рекомендують негайні та ефективні втручання фахівців для зменшення стресових реакцій, проведення терапевтичних і профілактичних заходів, а також підкреслюють важливість соціальної підтримки для їх повернення до нормального функціонування та запобігання появі симптомів посттравматичного стресового розладу у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Ван дер Колк Б. А. *Тіло веде рахунок: Роль мозку, розуму і тіла у зціленні травми*. Харків : Віват, 2014. 624 с.
2. Левченко В. В., Луценко О. В. Вплив військових подій на психічне здоров'я дітей. *Психологія особистості*. 2023. Т. 1. № 50. С. 87. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/50-2023/15.pdf>.
3. Лотоцька Л., Лотоцька-Дудик У., Брейдак Ю. Психічне здоров'я молоді в умовах військових конфліктів. *Viae educationis*. 2022. Т. 1, № 3. С. 57. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ve/3/ve305.pdf>
4. Меркулова Н. Серед жахів війни. У 75% дітей України травмована психіка *GR Громада Груп*. 2023 (18 березня). URL: <https://gromada.group/news/statti/23944-sered-zhahiv-vijni-u-75-ditej-ukrayini-travmovana-psihika>
5. Яцина О.Ф. Вплив війни на психічне здоров'я: ознаки травматизації психіки дітей та підлітків. *Наукові перспективи*. 2022. № 7(25). С. 554-567. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/2111/2112>
6. Thompson R.A. Stress and Child Development. *The Future of Children*. 2014. Vol. 24. №1. P. 41-59. URL: <https://www.jstor.org/stable/23723382>

➤ Секція №4

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ПИСАНКАРСТВО ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Наталія КАЗБЕКОВА,
IV курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Марчій-Дмитраш Т.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

У статті обґрунтовано писанкарство як засіб розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. З'ясовано сутність ключових понять, акцентовано на важливості розвивати у дітей здатність практично реалізовувати свій творчий потенціал для отримання кращого результату творчої діяльності. Визначено етапи ознайомлення дітей з писанкарством.

Ключові слова: писанкарство, творчий потенціал особистості, дошкільний вік, творчі здібності.

Актуальність дослідження. На етапі дошкільного віку дитина отримує перші враження про навколишній світ. Дошкільний вік – це період у житті людини, який триває від трьох до шести-семи років. Цей вік є найсприятливіший для розвитку всіх психічних функцій. Від вихователів та батьків залежить ефективність формування творчого потенціалу в цей період. Краса навколишнього світу тісно пов'язана з добротою, вона надихає на добрі справи, впливає на бажання працювати, розвивати свої таланти і втілювати в життя свої ідеї.

У роботі з дітьми дошкільного віку вихователь використовує різні засоби для навчання та виховання. Писанкарство – це один із засобів народного мистецтва, який вчить їх цінувати працю митців, виховує любов до рідного краю, формує творчий потенціал особистості.

Зважаючи на це, **метою статті** є розкрити вплив писанок на розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку та дослідити етапи творчого розвитку дітей засобами писанкарства.

Аналіз наукових досліджень. Проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури щодо проблеми розвитку творчого потенціалу у дітей дошкільного віку засвідчив її актуальність. Особливості творчого потенціалу розкрито в дослідженнях як вітчизняних вчених, зокрема, А. Коваленко, С. Симоненко, так і зарубіжних – Г. Айзенка, Е. де Боно, А. Маслоу, К. Роджерса та інших. Писанкарство досліджували українські вчені О. Білоус, О. Воропай, І. Гургула, С. Килимник, М. Кордуба, М. Скорик, В. Шухевич.

Виклад основного матеріалу. Під впливом писанкарства формуються творчі здібності – це індивідуально-психологічні властивості індивіда, які є умовою успішного виконання певних видів діяльності. У сучасній освіті існують різноманітні методичні матеріали, рекомендації щодо розвитку у дітей творчих здібностей. Писанкарство використовують у різних напрямках освітнього процесу з цією метою також. Використання цього засобу допомагає сформувати у дошкільників шанобливе ставлення до культурної спадщини народу, розвивати культуру, інтелектуальність [3, с.7].

Виконання дітьми завдань із використанням писанкарства наповнює їх знаннями з народознавства, зацікавлює у народних видах мистецтва, розвиває пам'ять, увагу, дрібну моторику рук, акуратність у виконанні роботи, творчість. Поступово зростає рівень творчого потенціалу у дітей дошкільного віку внаслідок використання у роботі писанкарства. Творчий потенціал особистості – це сукупність сформованих творчих умінь людини, здатність до застосування своїх здібностей у творчій діяльності [2, с. 45].

Разом із тим, зазначимо, що важливо створити необхідні умови для використання писанкарства у роботі з дітьми, щоб вони мали можливість самостійно розписувати порожні яйця з метою оволодіння технікою розмальовування. Для здійснення повноцінного розвитку творчого потенціалу засобами писанкарства важливо проводити планомірну, цілеспрямовану

навчальну роботу з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей вихованців [4, с. 34].

Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з писанкарством відбувається у три етапи:

- 1) ознайомлювальний передбачає представлення виду народного декоративного мистецтва – писанкарства;
- 2) діяльнісний – це навчання дітей писанкарству;
- 3) творчий передбачає формування дитячої творчості.

На першому етапі проводиться робота з ознайомлення дошкільників з писанкарством, роз'яснення дітям, що писанка має символічне значення Великодня, воскресіння, зародження життя. У писанці міститься певний прихований зміст, щоб його розкрити потрібно дослідити, прочитати ці значення.

Під час проведення другого етапу роботи вихователь організовує різноманітні заняття для формування художніх здібностей дітей.

На третьому, завершальному, етапі вихованці демонструють свою творчість у виконанні писанки. В закладах дошкільної освіти писанкарство – це не лише творчий розвиток, а і вивчення дітьми глибокого історичного змісту.

Кожна дитина має свої індивідуальні та вікові особливості розвитку, які потрібно враховувати під час розвитку творчого потенціалу засобами писанкарства. У молодшому дошкільному віці доцільно ознайомити дітей із традиціями та звичаями, пов'язаними зі святом Великодня (традиції освячення паски, великоднього кошика, розписування писанок, крашанок, водіння гаївок тощо). У середньому дошкільному віці варто ознайомлювати з історією виникнення писанки, легендами й казками про неї. Доцільно розповідати, що в Коломиї є музей та пам'ятник писанці, її можуть виготовляти з дерева, бісеру в місті Яворів. У старшому дошкільному віці – малюють писанку, ознайомлюють з яворівським різьбленням писанки та виробами з лози [1, с. 206].

Розвиток творчого потенціалу дошкільників значною мірою визначається залученням їх до конкретної діяльності. Особистість, яка має розвинений творчий потенціал, характеризується високим рівнем внутрішньої потреби в самореалізації і саморозвитку навіть за відсутності зовнішніх причин [4, с. 118].

Висновки і перспективи дослідження. Писанкарство – це не лише вид декоративного мистецтва, а і вклад митців у збагачення культури українців, який позитивно впливає на творчий розвиток дошкільників. Використання писанки в роботі з дітьми дошкільного віку сприяє глибокому розвитку їх творчого потенціалу і впливає на формування знань про українське декоративне мистецтво.

Важливо враховувати індивідуальні та вікові особливості розвитку дошкільників у процесі ознайомлення їх із писанкою. Тому перед демонстрацією писанки або початком творчої діяльності важлива підготовка вихователя. Надзвичайно вагомим є поетапність оволодіння дітьми знаннями про писанкарство.

Відповідно перспективи подальших досліджень вбачаємо у пошуку інноваційних методів та прийомів роботи з дітьми задля підвищення рівнів їх знань про писанкарство, забезпеченні закладів дошкільної освіти необхідними методичними матеріалами.

Список використаних джерел

1. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / за заг. ред. О. Низьковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.
2. Карпенко Н. А. Психологія творчості. Львів, 2016. 156 с.
3. Манько В. В. Українська народна писанка. Львів, 2017. 42 с.
4. Танько Т. П., Чернявська М. В. Естетичне виховання дітей у дошкільних закладах освіти України (друга половина ХХ століття). Харків: Мітра, 2017. 204 с.

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ЗВИЧАЇВ І ТРАДИЦІЙ У ХУДОЖНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Анастасія ЛЕСІВ,
IV курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
науковий керівник – Марчій-Дмитраш Т. М.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність дослідження. Народні звичаї та традиції є фундаментальною основою культурної ідентичності будь-якого народу. Вони відображають глибокі історичні корені, культурні цінності та вірування, що передаються з покоління в покоління, а також є не лише засобом збереження історичної пам'яті, але й важливим інструментом комунікації, навчання та соціалізації.

Народні звичаї та традиції – це складова частина культурної спадщини, яка включає в себе різноманітні форми соціальних практик, вірувань, обрядів, мистецтва, ремесел та інших аспектів культурного життя.

Метою статті є обґрунтувати особливості використання народних звичаїв і традицій у художній діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Аналіз наукових досліджень. Р. Балюк зазначає, що традиції є фундаментом для формування національної ідеї, вони є важливими для сталого розвитку суспільства [1, с. 59].

Н. Хамідова підкреслює, що роль традицій у суспільстві є багатогранною. Вони не тільки сприяють комунікації між людьми, але й є організованим накопиченим досвідом цивілізації. Традиції втілюються не просто у фізичних формах, але й у глибшому значенні: ідеї, які вони представляють, перетворюються на конкретні символи та знаки, втілюючи цінності. Ритуали, звичаї, символи та ціннісні норми виступають як ключові інструменти, що передають ці традиції від покоління до покоління [4, с. 140].

Згідно з дослідженнями Ю. Оборотова, традиції поділяються на великі та малі, де великі асоціюються з високою культурою, а малі – з повсякденним життям і народною культурою. Обидва типи є важливими для збереження культурної спадщини та ідентичності [2, с. 15].

Виклад основного матеріалу. Народні звичаї – це усталені форми поведінки, традиційні обряди, ритуали та церемонії, які передаються з покоління в покоління та відображають культурні, історичні, релігійні та

соціальні особливості певного народу або етнічної групи. Вони охоплюють широкий спектр життєвих аспектів, включаючи святкування, обряди ініціації, весілля, похоронні ритуали, народне мистецтво, кулінарію, народну медицину, ігри та розваги.

Традиції – це сукупність звичаїв, вірувань, обрядів, норм поведінки, які передаються від покоління до покоління і формують стабільність та ідентичність культурної, етнічної, релігійної або суспільної групи. Вони відіграють ключову роль у збереженні історичної спадщини та культурних цінностей, служать мостом між минулим, сучасним і майбутнім, дозволяючи суспільству зберігати свою унікальність і самобутність. Традиції охоплюють різноманітні аспекти життя, включаючи мову, кулінарію, одяг, свята, мистецтво, релігійні обряди, сімейні церемонії та національні святкування. Вони не лише допомагають зміцнювати відчуття спільності та приналежності до певної групи, але й відіграють важливу роль у соціалізації особистості, формуючи моральні цінності та норми поведінки.

Народні звичаї та традиції мають велике значення є джерелом натхнення для художньої діяльності у закладах дошкільної освіти, забезпечуючи збереження культурної спадщини та її оновлення через творчість. Вони допомагають відтворити та популяризувати культурні цінності через мистецтво, сприяючи культурному обміну та діалогу.

Виховання дітей засобами народних традицій стимулює розвиток творчих здібностей, формування культурної ідентичності та соціальних навичок. Художня діяльність, заснована на традиціях, допомагає дітям краще зрозуміти свою культуру та історію [3].

Пізнавальний інтерес у дітей старшого дошкільного віку тісно пов'язаний з їхньою природною цікавістю та активністю. На цьому етапі важливим є стимулювання розумового зростання і навчальної активності дитини. Цей інтерес виражається у бажанні пізнавати нове, ставити питання та експериментувати, сприяючи формуванню спостережливості, уваги, пам'яті та мовленні. Це може значно сприяти успішній адаптації дітей дошкільного навчання та їх загальному розвитку.

Розглянемо детальніше, як це може бути реалізовано на практиці:

1. Вивчення народних свят та традицій. Організація тематичних занять, присвячених народним святам та звичаям є одним зі способів зацікавити дітей старшого дошкільного віку.

2. Майстер-класи з народних ремесел. Організація майстер-класів з народних ремесел (гончарство, вишивка, плетіння з лози тощо) дозволяє дітям не тільки навчитися створювати предмети народного побуту власноруч, але й розвивати дрібну моторику, терпіння та увагу до деталей.

3. Театралізовані вистави за мотивами народних казок та легенд. Такий вид роботи є ефективним способом застосування народних звичаїв у художній діяльності дітей старшого дошкільного віку і допомагає не тільки розвинути акторські здібності, але й глибше зануритися у світ народної мудрості, засвоїти моральні цінності.

4. Виконання народної музики та танців. Освоєння народних музичних інструментів, вивчення народних пісень та танців сприяє не тільки музичному розвитку дитини, але й збагачує її культурними знаннями. Участь у фольклорних ансамблях та виступи на святах підвищують самооцінку та вчать колективної роботи.

Наведемо приклади використання народних звичаїв і традицій на практиці:

1) проєкт «Живі традиції» передбачає, що діти старшого дошкільного віку разом з педагогом збирають інформацію про народні звичаї і традиції своєї місцевості, відтворюють їх у формі малюнків, рукотворних виробів, фото та відео матеріалів; результати проєкту можуть бути представлені на виставці або в місцевому музеї;

2) підготовка до вистави «Колобок» за сюжетом української народної казки може стати цікавою, якщо діти разом з батьками під керівництвом вихователя створюватимуть декорації, костюми, розучуватимуть ролі та виступатимуть під музичний супровід, що дозволить їм глибше зануритися в культурний контекст та розвинути творчі здібності.

Таким чином, застосування народних звичаїв і традицій у художній діяльності дітей сприяє глибшому розумінню та цінуванню власної культури, вчить поважати та цікавитися іншими культурами, формуючи таким чином гармонійно розвинену особистість, здатну до емпатії та міжкультурного діалогу. Цей підхід також відіграє важливу роль у соціалізації дітей, навчаючи їх працювати в колективі, відчувати зв'язок зі своєю громадою та історією.

Включення народних елементів у творчі проєкти та художні заходи надає унікальну можливість для експериментування та самовираження, дозволяючи дітям старшого дошкільного віку виражати себе через різноманітні форми мистецтва. Це не тільки підвищує їхню мотивацію до навчання та творчості, але й сприяє розвитку важливих життєвих навичок.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, народні звичаї та традиції є незамінними в розвитку художньої освіти та діяльності, відкриваючи перед дітьми старшого дошкільного віку багатий світ культурної різноманітності та творчих можливостей. Вони допомагають зберегти культурну спадщину. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в діагностиці впливу народних звичаїв та традицій на важливість культурного виховання в дошкільному віці та необхідність створення ефективних методів залучення дітей до народної спадщини.

Список використаних джерел

1. Балюк Р.В. Традиції та перспективи сталого розвитку українського суспільства. *Філософські проблеми гуманітарних наук*. Київ, 2010. № 16-17. С. 59-63.
2. Оборотов Ю.М. Традиції та інновації у правовому розвитку. *Психологія і суспільство*. 2004. № 1. С. 15-42.
3. Традиції та звичаї українського народу: святково-обрядова культура. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/2982> (дата звернення: 27.11.2023).
4. Хамідова Н.М. Соціокультурні традиції і механізм їх передачі. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2007, № 3. Київ : Міленіум, 2007. 156 с.

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Анастасія ВАСИЛЬКІВ,
III курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н. Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Сучасне реформування дошкільної освіти сприяє розвитку дитини як особистості, в першу чергу розвитку її творчого потенціалу.

Оптимальним періодом входження дитини у сферу творчої діяльності, становлення творчої особистості, формування творчого потенціалу, на думку науковців, є дошкільний період. У цьому віці діти, здобувши певний досвід, можуть уже творчо використовувати його [5].

Ю. Гулько під творчим потенціалом особистості розуміє здатність людини оригінально і конструктивно мислити, успішно розв'язувати нові завдання, тобто творчо діяти у нових ситуаціях [1, с. 197].

Низка науковців переконані, що саме дошкільники мають творчий природний потенціал і завдання педагогів створити таку ситуацію, яка б сприяла бурхливому сплеску дитячої фантазії, атмосфері творчого натхнення [4, с. 162-163].

Окремі дослідники під творчим потенціалом розуміють обдарованість, готовність до діяльності, або творчу обдарованість, готовність до творчої діяльності.

Творчий потенціал – це інтегративна властивість особистості, що характеризує міру можливостей виконувати творчу діяльність, готовність та здатність до творчої самореалізації та саморозвитку.

Однак про справжні творчі можливості конкретної людини можна говорити лише на основі виконаної діяльності, отриманих оригінальних творів. Творчий потенціал стає не уявною, а реальною, прогнозованою цінністю лише тоді, коли реалізовується у винаходах, конструкціях, книгах, картинах, фільмах та інших результатах [2, с. 57].

Науковиця Н. Міщенко вважає, що розвитком творчої особистості, її творчим потенціалом можна і потрібно управляти, враховуючи при цьому чинники, що впливають на цей розвиток: середовище, що її оточує; умови виховання; характер навчальної діяльності. На думку О. Листопад, в процесі особистісного розвитку дитини має місце явище «згасання» потенційних творчих можливостей, її творчого потенціалу. Причинами цього можуть бути неефективно організований освітній процес, освоєння дитиною норм культурної поведінки, типу родинного виховання тощо [3, с. 79].

Елементи творчості присутні в усіх видах діяльності дитини і саме вони сприяють розвитку дошкільника. Прикладом прояву творчого потенціалу у руховій діяльності є створення дитиною рухливих ігор: придумування назви, правил, віршованих рядків, що супроводжують певні рухи. Процесом, що має творчий характер є засвоєння дитиною мови (процес засвоєння норм словотворення), дитяча гра – це теж творчість, адже, вигадуючи нові ігрові ситуації, виконуючи ігрові ролі дитина вносить своє, суб'єктивне в ігрові дії. Зображувальна діяльність, музика, конструювання – продуктивні види діяльності, результатом яких є оригінальні дитячі твори. Навіть у процесі

наслідування дорослих, дошкільник творчо видозмінює ситуацію, пропускає її крізь особистий унікальний і неповторний досвід, вносить щось нове, відповідно до власних уявлень [7, с. 190-191].

Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку є ефективним у разі врахування індивідуальних і вікових особливостей вихованців, залучення їх до творчих видів діяльності; організації розвивального освітнього середовища тощо.

Важливим для розвитку творчого потенціалу є наявність і місця, де дитина могла б займатися. Якщо ми знайомимо дитину з видами творчого вираження, потрібно надати їй час для самостійних занять, показати потрібні інструменти для творчості, щоб дитина могла за необхідності їх взяти.

Демонструвати різні види людської творчості краще відповідно віку дитини та рівня її розвитку. Наприклад, не варто давати пластилін раніше 2-х років. Малюк фізично не зможе з ним працювати і буде прагнути спробувати його на смак. Якщо показуємо можливості ліплення до 2-х років, то краще використовувати саморобне тісто з борошна, солі та води. Воно буде легко піддаватися рукам дитини.

Необов'язково купувати найдорожчі матеріали для творчості, головне щоб вони відповідали вимогам безпеки, були яскравими і дозволяли вирішувати творчі завдання. У випадку, коли буде помітна схильність дитини до певного виду діяльності, рекомендовано придбати додаткові інструменти та матеріали.

Але не варто сподіватися лише на придбані набори дитячої творчості. Відповідних результатів можна досягти, дозволяючи дитині не лише творити, а й готувати матеріал. Збираючи листя і шишки для майбутніх виробів, допомагаючи готувати тісто для ліплення та вирізаючи необхідні деталі з підручних матеріалів, дошкільник вчиться мислити, не користуючись запропонованими шаблонами. Він розуміє, як шукати нові варіанти використання звичних речей та бачити цікаве у буденному.

Рекомендовано пропонувати дитині створювати подарунки для близьких своїми руками. Давати дитині можливість робити власні вибори. Спонукає до пояснення, чому саме цей вибір дитина робить.

Дуже важливо надавати дітям достатньо вільного часу для творчості. Заняття різноманітними справами та іграми, які сприяють розвитку фантазії та творчості, допомагають дітям розкривати свій творчий потенціал. Також не перенавантажувати їх розклад, щоб вони мали час для самовираження та творчих експериментів.

У 3-4 роки рекомендовано починати відвідувати творчі гуртки і секції, щоб дати додатковий стимул розвитку вміння, що сподобалося. Проте, варто пам'ятати: надмірне навантаження та нецікаві заняття відбивають бажання займатися. На тиждень слід відвідувати не більше 2 занять одного виду. Одночасно відвідувати – не більше 3 різних гуртків. [6]

На сучасному етапі важливо розвивати творчий потенціал дітей дошкільного віку. Дитяча творчість сприяє розвитку критичного мислення, самовираження, розв'язання різних завдань та багатьох інших навичок, необхідних для їх успішного майбутнього.

Список використаних джерел

1. Гулько Ю. А. Структура та види дитячого творчого експериментування. *Вчені записки Таврійського національного*

університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. Т. 31 (70). №4. 2020. С. 196-201.

2. Карпенко Н. Психологія творчості. Нав. посібник. Львів. 2016. 156 с.

3. Листопад О. Творчі завдання як засіб розвитку творчих здібностей старших дошкільників. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* 2011. Вип.23. С.78-81. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_23_31.

4. Передерій О. Засоби формування творчих здібностей дітей дошкільного віку у світлі сучасних освітніх реформ. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* Випуск 66. 2019. С. 162- 165.

5. Психологічні основи розвитку творчої особистості. URL: <https://vseosvita.ua/library/zvit-psihologicni-osnovi-rozvitku-tvorcoi-osobistosti-189931.html>

6. Розвиток творчого потенціалу дітей. URL: <https://belkashop.com.ua/rozvitok-tvorchogo-potencialu-ditej/>

7. Томашевська І. Творчість дітей дошкільного віку: теоретичний аспект проблеми. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Волинського національного університету ім. Лесі Українки.* 2021. № 10. С. 187-195.

ВПЛИВ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ НА РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вероніка ВЕРБІЦЬКА,
III курс ОР бакалавр , педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Скоморовська І.А.,
кандидат педагогічних, доцент

Постановка проблеми. Головною особливістю періоду дошкільного дитинства, є активне пізнання дитиною навколишнього світу. Малюк прагне як найшвидше увійти в доросле життя та бути самостійним. Однак на даному віковому етапі це ще неможливо. Саме тому особливої значущості набуває сюжетно-рольова гра, в якій дитина, може відчувати себе в ролі дорослого і спробувати на собі певну професію, реалізувати свої мрії та бажання. У процесі сюжетно-рольових ігор малюки отримують пізнавальний, чуттєвий та емоційний досвід, навчаються діяти за правилами, творчо мислити та відтворювати своє бачення світу дорослих.

Згідно Закону України «Про освіту. Дошкільна освіта» (ст. 11), метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей, шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок [3]. Відтак надзвичайно актуальним бачиться уміння вихователя ЗДО створити сприятливі умови для організації ігрової діяльності дошкільників як чинника розвитку їх творчих здібностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені вважають сюжетно-рольові ігри ваговою складовою життя дітей дошкільного віку: психологи дошкілля (І. Біла, Н. Гавриш, Н. Дятленко, І. Карабаєва, К. Карасьова, С. Ладивір, Т. Піроженко тощо).

У наукових працях С. Ладивір описано сюжетно-рольову гру дошкільників, як можливість формувати сюжет для індивідуальної гри з опорою на здобутий досвід; здатність відобразити, взяту на себе роль і відтворити її сюжет; відтворити ігрову ситуацію в реальних умовах.

Н. Гавриш досліджувала сюжетно-рольову гру як складний і багатогранний вид діяльності, що передбачає розуміння, як ігрового задуму та сюжету гри, так і послідовність дій всіх учасників гри.

Мета статті – дослідити ефективність впливу сюжетно-рольової гри на розвиток творчих здібностей дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Творчі здібності – це індивідуальні якості особистості, які формулюють здатність успішно виконувати творчу діяльність різного виду. Творчі здібності є комплексом багатьох якостей. Розвиток творчих здібностей дошкільнят сприяє виробленню у них всесторонньої та гармонійної особистості. Для розвитку творчих здібностей необхідні: образне мислення, уява, фантазія, сприйняття, цікавість.

Дуже важливо зазначити, що така діяльність, як ліплення, лежить в основі розвитку у малюків образного мислення, гарної пам'яті та моторики. Створення аплікацій також має важливий вплив на розвиток творчих здібностей дошкільників. Адже, завдяки цьому у дітей розвивається почуття ритму, колірної синхронності та симетрії.

Основними показниками розвитку творчих здібностей дітей є: допитливість, швидкість думки, оригінальність, точність та сміливість, винахідливість та здатність до концентрації уваги протягом тривалого часу.

Г. Беленька та О. Семенов окреслили такі ознаки творчої спрямованості особистості в дошкільному віці:

- інтелектуальні ознаки;
- операційні ознаки;
- емоційно-вольові ознаки;
- соціально-комунікативні ознаки [1, с.4].

Наявність у дитини вищевказаних якостей, вказує на широкий розвиток мислення та уяви. Завдяки творчості в сюжетно-рольовій грі, дитина немов би перетворюється в того героя з казок чи мультфільмів, якого зображує. Велике значення у розвитку творчих здібностей дошкільників має емоційне насичення гри. Завдяки цьому дитина вміло передає відчуття радості, щастя та задоволення.

Важливим елементом у розвитку творчих здібностей малюків є гра, як самостійна та свідомо діяльність дитини. Головною особливістю являється присутність творчої основи гри. Вона пов'язується з рішучістю, вигадкою, кмітливістю. В деяких іграх творча діяльність тісно пов'язана з постановою сюжету та вибором змісту, а в інших залежить від вибору, способу дій чи їх застосуванню.

В грі дитина робить перші кроки до творчої діяльності. Особливо яскраво дитяча креативність проявляється в сюжетно-рольовій грі, де діти одночасно виступають режисерами, постановниками, акторами. Вони грають про себе, для себе; відображають у грі свої плани, мрії, думки, почуття.

Основний шлях виховання креативності в грі – це вплив на її зміст (вибір теми, розвиток сюжету, розподіл ролей, реалізація рольових образів) [2, с.94].

Розвиток творчих здібностей відбувається за допомогою творчої діяльності, завдяки якій вони контактують з навколишнім середовищем та оточуючими. Для стимулювання даного процесу була розроблена система творчих завдань. Основним її спрямуванням було сприяння розвитку творчого мислення, творчої уяви, доцільне використання дітьми методів.

Існують три ступеня складності творчих завдань. Метою першого є розвиток діалектичного мислення та керованої уяви. Другого – спостереження за спрямуванням щодо розвитку системного мислення та продуктивної уяви. Творчі завдання третього ступеня, полягають у розвитку творчої інтуїції та просторової уяви.

Провідними заходами, що забезпечують головні досягнення творчих здібностей дитини та формують емоційний розвиток є:

-злагоджене емоційне спілкування малюка з дорослими, яке додає дитині нових вражень та наділяє дитину новими враженнями про навколишнє середовище;

-предметна діяльність, що сприяє розвитку ознайомлювальних процесів, скерування способів поведінки, завдяки початковій базі знань про предмети та дії, що пов'язані з ними;

-ігри, що супроводжуються пізнавальною активністю, знайомлять їх з властивостями предметів, зв'язків між ними, сприяє розвитку творчої уяви;

-види діяльності, що відмічають своєю результативністю (малювання або конструювання), які створюють підґрунтя для розвитку мислення, уяви, творчих здібностей, вміння ставити перед собою певні цілі та досягати їх;

-навчання, завдяки якому відбувається збагачення розумових та практичних навичок.

Важливе значення для розвитку творчих здібностей дошкільників відіграє розвиваюче середовище, в якому відбувається їхня ігрова діяльність. Так, розвиваюче середовище становить сукупність просторів, у яких педагоги можуть реагувати на активність дітей власною активністю, розвиваючи таким чином творчу активність дошкільників [5, с.12].

Висновки. Отже, можемо стверджувати, що творчі здібності виконують важливу роль для дошкільників. В свою чергу заходи, щодо їхнього розвитку необхідно збільшувати та розширювати. Ми переконані, що в процесі їхнього розвитку дитина отримує всебічний ріст: творчої уяви, мислення та розумової діяльності. Саме гра відіграє важливе значення для розвитку творчих здібностей дошкільників, оскільки під час неї створюються такі умови, за яких дитина найкраще зростає творчо.

Список використаних джерел

1. Беленька Г., Семенов О. Творчо спрямована особистість народжується в грі// Дошкільне виховання. – 2020. - №4. – С.3-7.
2. Грицюк І.М., Денис Н.О. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності // <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v6/i14/12.pdf>

3. ЗУ «Про освіту» зі змінами 2023 рік №2145-VIII від 05.09.2017, редакція від 21.11.2021 : https://urst.com.ua/pro_osvitu/st-11?shem=ssc
4. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку /Т. О. Піроженко. Науково-методичний посібник. Серія «Дитина замовляє розвиток». Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 140с.
5. Яценко А. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку. Інформаційний посібник <https://vseosvita.ua/library/informacijnij-posibnik-no2-rozvitok-tvorcih-zdibnostej-ditej-doskilnogo-viku-66216.html>

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ З ООП ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

*Юлія СТРУК,
3 курс ОР бакалавр, факультет педагогіки,
психології та соціальної роботи
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
науковий керівник – Перепелюк І.Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

У сучасному світі все більше підкреслюється важливість інклюзивної освіти, яка враховує дітей з різними освітніми потребами. У цьому контексті розвиток творчості та самовираження через арт-терапію став необхідною частиною створення сприятливого середовища для всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей.

Питання використання засобів і можливостей арт-терапії в роботі педагогів і психологів можна побачити у дослідженнях багатьох українських науковців: О. Вознесенської, А. Колупаєвої, З. Ленів, О. Любарець, О. Пинчук, Т. Яценко та ін. Вони відзначають, що арт-терапія спрямована, в основному на роботу з емоціями, почуттями, переживаннями, розкривають можливості надання необхідної корекційно-розвивальної допомоги засобами арт-терапії в умовах роботи інклюзивно-ресурсних центрів і закладів освіти з інклюзивною формою навчання [4].

Сьогодні не існує єдиного прийнятого визначення «арт-терапії». У Великому тлумачному словнику сучасної української мови дається таке визначення арт-терапії – це «метод лікування нервових і психічних захворювань засобами мистецтва та самовираження в мистецтві» [1, с. 41].

О. Сорока визначає «арт-терапію як інноваційну освітню технологію «лікування» засобами образотворчого мистецтва, а саме малюнком, графікою, живописом, скульптурою для гармонійного розвитку особистості. Як допоміжні засоби в арт-терапії використовують музику, казку, танець, гру, драму тощо» [6, с. 34].

На думку Н. Кальки та З. Ковальчук основною метою арт-терапії є гармонізація внутрішнього стану дитини, відновлення її здатності знаходити оптимальний стан, що сприяє активному продовженню життя, набуттю рівноваги [3, с. 7].

Цікавою є позиція на арт-терапію О. Смілянець, яка:

- вважає її методом лікування за допомогою художньої творчості, що сприяє вираженню агресивних почуттів у соціально допустимій формі;
- дає основу для інтерпретацій і діагностичної роботи в процесі терапії;
- дає змогу працювати з думками і почуттями, які здаються нездоланними;
- сприяє виникненню відчуття внутрішнього контролю й порядку;
- розвиває й посилює увагу до почуттів [5].

Арт-терапія – це терапія образотворчою діяльністю з метою вираження свого психоемоційного стану, що володіє широкими можливостями і сприяє швидкій соціалізації дитини. Вона є ефективним інструментом для активізації творчої діяльності дітей з особливими освітніми потребами та сприяє їхньому цілісному розвитку і самореалізації. У контексті дітей з особливими освітніми потребами арт-терапія дає змогу дітям взаємодіяти з навколишнім середовищем через мистецтво, розширює їхні можливості сприйняття та вираження світу. Цей метод сприяє вирішенню соціальних проблем, зокрема, заохочуючи розвиток навичок спілкування, співпраці та емпатії. Крім того, арт-терапія допомагає розвитку базових навичок, таких як саморегуляція та самоконтроль, покращує взаємодію з іншими людьми та підвищує адаптаційні навички. Це особливо важливо для формування позитивної самооцінки та впевненості в собі, а також для сприяння повноцінній участі в житті суспільства [2].

Арт-терапія має багато переваг над іншими формами психотерапії, оскільки використовує творчі процеси та самовираження для сприяння психологічному зціленню:

- дає можливість виражати почуття і думки через мистецтво, не використовуючи слів. Це особливо корисно для людей, яким важко висловити свої почуття і думки словами.
- заохочує самовираження і творчість та дозволяє клієнтам досліджувати нові способи самовираження. Це особливо корисно для тих, хто шукає альтернативу вербальному самовираженню.
- важливим є процес створення, а не результат. Це зменшує тиск і дозволяє людям досліджувати свої почуття та думки без необхідності створювати "ідеальний" артефакт.
- поєднує елементи музики, танцю, театру та інших видів терапії для створення багатовимірною та інтегративного підходу до терапії.
- добре працює в груповому форматі і сприяє взаємодії та обміну досвідом між членами групи.

Отже, розвиток креативності дітей з особливими освітніми потребами є необхідним кроком у створенні інклюзивного та турботливого середовища. Цей метод не лише допомагає вирішити психологічні та емоційні проблеми, а й сприяє розкриттю творчого потенціалу, що є важливим кроком для повноцінного розвитку кожної дитини.

Список використаних джерел

1. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / уклад. і голов. ред. Бусел В. Т. Київ, Ірпінь : Перун, 2007. 1736 с.
2. *Замелюк М. І., Магдисюк Л. І., Ольхова Н. В. Арт-терапія як засіб творчої самореалізації особистості. Психологія: реальність і перспективи. 2019. № 10. С. 51–58. URL: https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi10.93*
3. *Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 232 с.*
4. *Логвиненко Т. Використання засобів арт-педагогіки та арт-терапії у соціально-педагогічній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Наука і техніка сьогодні. 2022. № 5(5). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5\(5\)-327-335](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5(5)-327-335)*
5. *Смілянець І.О. Арт-терапія як засіб саморозвитку підлітків. Науковий огляд. 2015. № 2. С. 42–45.*
6. *Сорока О.В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій: дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04. Тернопіль, 2016. 534 с.*

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПСИХОЛОГО-
ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ»**

Матеріали всеукраїнської студентської конференції

26 лютого 2024 року

Комп'ютерна верстка: Захарасевич Н.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 4,34

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
76018, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57,
office@pnu.edu.ua, тел. (0342) 75-23-51